

KURA NEHRİ YAŞAM VADİSİ PROJESİ

FİZİBİLİTE RAPORU

TRA 2/19/FZD/0007

Bu Proje T.C. Serhat Kalkınma Ajansı'nın desteklediği 2019 Yılı Fizibilite Desteği Programı kapsamında hazırlanmıştır. İçerik ile ilgili tek sorumluluk Ardahan Belediyesi'ne aittir ve Serhat Kalkınma Ajansı ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın görüşlerini içermez.

Bu Proje T.C. Serhat Kalkınma Ajansı'nın desteklediği 2019 Yılı Fizibilite Desteği Programı kapsamında hazırlanmıştır. İçerik ile ilgili tek sorumluluk Ardahan Belediyesi'ne aittir ve Serhat Kalkınma Ajansı ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın görüşlerini içermez.

Ardahan Belediyesi Kura Nehri Yaşam Vadisi Projesi Fizibilite Raporu

İÇİNDEKİLER

TANIM VE KISALTMALAR	1
PROJE ÖZETİ	2
PROJENİN TANIMI VE KAPSAMI	18
1.1. Projenin Politika Dökümanlarına Uygunluğu	18
1.2. Kurumsal Yapılar ve Yasal Mevzuat	21
1.3. Projenin Kurumun Geçmiş, Yürüyen ve Planlanan Diğer Projeler İle İlişkisi	23
1.4. Projenin Diğer Kurumların Projeleri İle İlişkisi	24
1.4.1. Proje İle Eşzamanlı Götürülmesi Gereken Diğer Kurumların Projeleri	25
1.4.2. Projede Başka Kurumların Projeleri İle Fiziki Çakışma Oluşmamasına Yönelik Tedbirler	25
1.5. Proje İle İlgili Geçmişte Yapılmış Etüt Araştırma ve Diğer Çalışmalar	25
1.6. Proje İhtiyacı/Talebi	26
1.7. Proje Alternatifleri	29
1.7.1. Projesiz Durum	29
1.7.2. Bakım Onarım ve Tevsii Yatırımı	30
1.7.3. En İyi İkinci Alternatif	30
1.7.4. En İyi Alternatif	31
1.8. Teknoloji ve Tasarım	31
2. YER SEÇİMİ VE ARAZİ MALİYETİ	33
2.1. Fiziksel ve Coğrafi Özellikler	34
2.1.1. Coğrafi Konum	33
2.1.2. İklim	33
2.1.3. Flora ve Fauna	34
2.2. Ekonomik ve Fiziksel Altyapı	35
2.2.1. İktisadi Sektörlerin Dağılımı	34
2.2.2. İstihdam Durumu	35
2.2.3. İşgücü Sorunları	37
2.2.4. Pazara Yakınlık ve Ulaşım Maliyetlerinin Yüksekliği	37
2.2.5. Altyapı	37

2.2.6. Ekonomik Yapı: Öncelikli Sektörler ve Üretim Durumu	38
a) Tarım ve Hayvancılık	40
b) Turizm	41
c) Enerji	42
d) Dış Ticaret	42
e) Teşvik ve Yatırım Olanakları	43
2.3. Sosyal Altyapı ve Sosyal Etkiler	45
2.3.1. Sosyal ve Kültürel Yapı	45
2.3.2. Demografik Yapı	46
2.3.3. İstihdam Durumu	47
2.3.4. Yatırımın Bölge Üzerinde Yaratacağı Sosyal Etkiler	48
2.4. Çevresel Etkiler	49
2.5. Alternatifler, Yer Seçimi ve Arazi Maliyeti	49
3. TALEP TAHMİNİ VE KAPASİTE SEÇİMİ	51
3.1. Varsayımlar	51
3.2. Talep Tahmin Yöntemi	51
3.3. Talep Analizi	52
3.4. Talep Tahmin Sonuçları	52
3.5. Kapasite Seçimi	52
4. YATIRIM TUTARI	53
4.1. Sabit Sermaye Yatırım Tutarı	53
4.2. Arazi Bedeli/Kamulaştırma Bedeli	54
4.3. İşletme Sermayesi	54
4.4. Toplam Yatırım Tutarı ve Yıllara Dağılımı	55
5. PROJENİN FİNANSMANI VE FİNANSAL ANALİZİ	55
5.1. Finansmanın Öngörüsü	56
5.2. Finansman İhtiyacı ve Kaynaklar	56
5.3. Finansman Koşulları ve Sermaye Maliyeti	57
5.4. Finansman Tablosu ve Finansal Oranlar Analizi	57
6. TİCARİ ANALİZ	61
6.1. Ticari Analiz İle İlgili Temel Varsayımlar	61
6.2. Ticari Nakit Akış Tablosu	61
6.3. Ticari Fayda Maliyet Analizi	61

7. EKONOMİK ANALİZ	61
7.1. Ekonomik Analiz İle İlgili Temel Varsayımlar	61
7.2. Ekonomik Faydalar ve Maliyetler	61
7.3. Ekonomik Fayda Maliyet Analizi	61
7.4. Maliyet Etkinlik Analizi	61
7.5. Diğer Ekonomik Analiz Ölçütleri	62
8. RİSK ANALİZİ	64
8.1. Duyarlılık Analizi	64
8.2. Proje İle İlgili Riskler ve Etkiler	65
8.3. Temel Risklerle İlgili Risk Azaltma Tedbirleri	65
9. ÇEVRESEL ANALİZ	66
9.1. Çevresel Etkilerin Ön Değerlendirilmesi	66
9.2. Çevresel Riskler ve Azaltma Tedbirleri	66
10. SOSYAL ANALİZ	67
10.1. Projenin Sosyal Etkileri	67
10.2. Projenin Toplumsal Gruplara Etkisi	67
10.3. Bölgesel Düzeydeki Etkisi	68
11. PROJE YÖNETİMİ VE UYGULAMA PROGRAMI	72
11.1. Proje Yürütücüsü Kuruluş Ve Teknik Kapasitesi	72
11.2. Proje Organizasyonu ve Yönetim	72
11.3. Proje Uygulama Planı ve Projede Kritik Aşamalar	73
12. SONUÇ	74
12.1. Projenin Ticari ve Ekonomik Yapılabilirliği İle İlgili Sonuçlar	74
12.2. Projenin Sürdürülebilirliği	74
12.3. Projeye İlişkin Temel Riskler	74
13. EKLER	

TANIM VE KISALTMALAR

SERKA	:	Serhat Kalkınma Ajansı
AJANS	:	Serhat Kalkınma Ajansı
BELEDİYE	:	Ardahan Belediyesi
ÇED	:	Çevresel Etki Değerlendirmesi

PROJE ÖZETİ

a) Proje Kimlik Kartı

i. Temel Proje Verileri

Proje Adı/ (varsa) Yatırım Programı Proje No	Ardahan Belediyesi Kura Nehri Yaşam Vadisi Projesi Fizibilite Raporu
Sektör / Alt Sektör	Turizm, ,Diğer Kamu Hizmetleri (Belediye Hizmetleri, Şehirleşme, Çevre, Sosyal İçerme)
Proje Sahibi Kuruluş	T.C. Ardahan Belediyesi
Uygulama Yeri	Ardahan
Uygulayıcı Birim	T.C. Ardahan Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü
Maliyet ve Temel Kalemler	1.281.805 TL
Planlanan Çıktılar	1. Kura Nehri'nin Kentle Bütünleşme Stratejisinin Belirlenmesi. * Karakteristik bölgelerin belirlenmesi. * Nehir ve çevresinin kullanım kararlarının belirlenmesi. * Yaşayan vadi temalarının belirlenmesi. 2. Kura Nehri ve Çevresi Tasarım İlkelerinin Belirlenmesi. *Kura Nehri stratejik tasarım çerçevesinin çizilmesi *Suyla bütünleşmeyi görünür kılacak önerilerin geliştirilmesi. *Nehir kenarında tasarım ilkelerinin ve kodlarının yazılması. 3. 42.569,71 m2 Alanın Rekreasyon Projesinin Geliştirilmesi. *Proje alanına ilişkin bütüncül kullanım kararlarının verilmesi. *Alanın tamamına ilişkin rekreasyon projesinin tasarıma yönelik avan projesinin hazırlanması. *3 boyutlu görsellerinin hazırlanması. 4. Uygulama Projesinin Hazırlanması. *İdarenin uygulama alanı olarak belirlediği alan ile ilgili uygulamaya yönelik; *Yol (bisiklet ve yaya ulaşımı) projelerinin hazırlanması. *Kent mobilyaları (oturma, aydınlatma, çöp, vb. gibi) öneri projelerin tasarlanması. *Peyzaj ve Yeşil Alanların Tasarlanması.

Planlanan Çıktılar	5. Kent Mobilyaları, Yürüyüş ve Bisiklet Yollarının Yapılması. *2,5 km. Yaya Yolunun yapılması. *2,7 km. Bisiklet Yolunun yapılması. *Çimlendirme, yeşillendirme, ağaç ve bitki dikimlerinin yapılması. *2 km.'lik alanın aydınlatılması. *80 Adet bankın, çöp kovanın alana yerleştirilmesi. *Kamelyaların ve piknik masalarının alana yerleştirilmesi. *Tabelalandırma çalışmalarının yapılması. *Açık hava spor alanlarının yapılması. *Meydan düzenlemelerinin yapılması.
Genel Takvim ve Başlama-Bitiş Tarihi	04.10.2019 - 10.04.2021 Proje Süresi: 18 Ay

ii. Amaç ve Gerekçe

Ardahan kent merkezi ile Kura Nehri'nin bütünleşerek, sosyal ve kültürel yaşam alanının oluşturulması, yaşam kalitesinin artırılması, kış, doğa kültür turizmi potansiyellerinin ve altyapısının geliştirilmesi, tanınırlığın ve bilinirliğin artırılması, alanın turizme kazandırılması projenin gerekçe ve amacını oluşturmaktadır.

iii) Yapılan İş Tanımı

Ardahan Kalesi, Kura Nehri ve Aziziye Kışlası alanında yapılacak rekreasyon projesi kapsamında, Ardahan Kalesinin altından Kura Nehri boyunca Dere Boyu Sokağa kadar olan toplam 42.569,71 m² alanda yaşayan vadi temalarının, bütüncül kullanım kararlarının belirlenmesi, bütüncül rekreasyon projesinin tasarımının yapılması, uygulama kararı verilen peyzaj, yeşillendirme, dinlenme alanları, aydınlatma, bisiklet yolu, yaya yürüyüş uygulama projelerinin hazırlanarak; alanın turizme kazandırılmasını sağlayacak fizibilite çalışmasını kapsamaktadır.

iv) Uzun ve Kısa Dönemli Amaçlarla İlişki (Kalkınma Planı, Ulusal Strateji Belgeleri, Stratejik Plan vb.)

Kura Nehri Yaşam Projesi Fizibilite Raporu, Ardahan İli'nde yerel - kentsel ve çevresel düzeyde kalkınmayı destekleyecek bir proje olarak, **TRA2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı**nda belirtilen bölgesel kalkınma hedeflerine uyumlu olarak ve ulusal kalkınmaya sağlanacak katkı boyutuyla da ele alınmıştır. Üst ölçekli planlarla uyumlu ve Bölge Planının üst ve alt ölçekli plan ve çalışmalar arasında uyum ve bütünlüğü sağlayıcı bir yaklaşımla hazırlanmasına özen gösterilmiştir. Bu kapsamda başta 10. Ve 11. Kalkınma Planı ve Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi olmak üzere ulusal strateji ve eylem planları gibi bölgeyle ilişkili diğer üst ölçekli ve alt ölçekli planlar kapsamlı şekilde incelenmiştir.

Çalışmanın odak noktasını oluşturan Kura Nehri, Akkiraz (Kertene) Köyü'nün doğusundan başlayıp bir süre Türkiye - Gürcistan sınırında aktıktan sonra Kurtkale yakınlarındaki Tavşan Sırtı Yöresinde Gürcistan'a, oradan da Azerbaycan topraklarına ulaşır ve Aras Nehri ile birleşerek Hazar Denizi'ne dökülür. Kura Nehri bu güzergahı ile 3 ülke dolaşan **ortak bir kültür ve doğa mirası** niteliği taşımaktadır.

Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA)'nın 2019-2023 Kurumsal Stratejik Plan Belgesi'nde yer alan Stratejik Amaçlarla ilişkisi bakımından incelendiğinde; *"Bölgenin Kış, Doğa ve Kültür Turizminden Elde Ettiği Ekonomik Değerin Ülke Ekonomisi İçerisindeki Payının Arttırılması"* Stratejik Amaç 6 (Hedef 6.1, Hedef 6.2, Hedef 6.4), *"Kadınlar ve Gençlerin Yaşam Şartlarını İyileştirme"* başlıklı Stratejik Amaç 8 (Hedef 8.1, Eylem 8.1.3) ile örtüşmektedir.

Bölge Planı'nda tanımlanan **Öncelikli Gelişme Eksenlerine** uygunluğu bakımından değerlendirildiğinde; *"Çevresel Sürdürülebilirlik"* (Gelişme Eksen 2.) ile Fizibilite Raporu'nda tanımlanan projenin, **Çevresel TRA2 Bölgesi Sürdürülebilirlik Hedeflerine** uygun olarak hazırlandığı görülmektedir.

Proje aynı zamanda; *"Kentsel alanlardaki teknik altyapı (yol, su, kanalizasyon, elektrik vs.) eksiklikleri giderilmesi"* (Tedbir 2.1.2) tedbiri ile de uyumludur. *"Kura Nehri Yaşam Projesi"* ile *"Kent insanının sosyalleşmesini sağlamaya yönelik rekreatif/sosyal donatı alanları oluşturulacaktır."* (Tedbir 2.1.3)

Aynı zamanda proje ile; *"Engellilerin kentteki tüm hizmet ve donatılara erişiminin sağlanması"* (Tedbir 2.1.6) na da katkı sunacaktır.

Fizibilite Raporu'nda tanımlanan proje aynı zamanda Bölge Planı'nın önceliklerinden olan *"Turizmde Bölgesel Marka Olunması"* (Öncelik 4.2.) na da katkı sağlayacak niteliktedir. Bu önceliğin gerçekleştirilmesi için *"Turizm alanlarının altyapısı iyileştirilmesi"* (Tedbir 4.2.6) hedeflenmektedir.

TRA2 Bölgesi 2014-2023 Planında; bölge planı hedeflerine, **Onuncu ve Onbirinci Kalkınma Planı ile Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi'nin** amaçlarına ulaşılabilmesi açısından önem taşıyan, temel sorunlara çözüm olabilecek, dönüşüm sürecine ve ekonomik çeşitlilik oluşturulmasına katkıda bulunabilecek, birden fazla kurumun sorumluluk alanına giren, kurumlar arası etkin koordinasyon ve sorumluluk gerektiren kritik reform alanları için tasarlanan proje başlıklarından biri de; *"Kars Çayı, Kura ve Murat Nehirlerinin Islahının Yapılması ve Rekreatyon Alanı Haline Getirilmesi"* projesidir. Proje çevre ve turizm sektörleri içinde değerlendirilmektedir.

Projenin Üst Ölçekli Planlar İle Uyum, Bölge Planında şu şekilde belirtilmiştir: Onuncu Kalkınma Planı, Onbirinci Kalkınma Planı, Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi, Türkiye Turizm Stratejisi, DAP Ana Eylem Planı.

v) Finansman Kaynağı ve Planı

Yatırımın 961.353,75 TL' si Serhat Kalkınma Ajansı hibe desteği, kalan 320.451,25 TL' ilk kısmın ise proje sahibi Ardahan Belediyesi öz kaynakları ile finanse edilecektir. Yatırım projesi ihaleli olarak gerçekleştirileceğinden, yatırım döneminde herhangi bir personel istihdam edilmeyecektir. Proje, kamuya açık rekreasyon projesi olduğundan ve proje sonrası bakım-onarım, güvenlik gibi hizmetler Belediye'nin mevcut personeli eliyle gerçekleştirilebilecek hizmetler olması nedeniyle; işletme sermayesi bölümünde gider öngörülmemiştir.

Yatırımın Konusu	Yatırım Tutarı	Hibeye Esas Yatırım tutarı (TL)	Talep edilen Hibe Tutarı (TL)	Özkaynak Tutarı	Hibeye Esas Oran (%)	Öz Kaynak Oran (%)
Sabit Yatırım	1.281.805	1.281.805	961.353,75	320.451,25	%75	%25
Öngörülmeyen Maliyetler	-	-	-	-	-	-
İşletme Sermayesi	-	-	-	-	%0	%100
TOPLAM	1.281.805	1.281.805	961.353,75	320.451,25	%75	%75

vi. Proje Analiz Sonuçları (Alternatiflerin karşılaştırılması)

	Projesiz Durum	Bakım Onarım/Tevsi	Seçilen İkinci	Seçilen Alternatif
Yatırım Tutarı	Uygun Değildir	Uygun Değildir	Tek Alternatif Bulunmaktadır.	1.281.805
Net Bugünkü Değer (Ticari/Ekonomik)	Uygun Değildir	Uygun Değildir		
İç Karlılık Oranı (Ticari/Ekonomik)	Uygun Değildir	Uygun Değildir		
Geri Ödeme Süresi (Ticari/Ekonomik)	Uygun Değildir	Uygun Değildir		
Fayda/Maliyet Oranı (Ticari)	Uygun Değildir	Uygun Değildir		
Fayda/Maliyet Oranı (Ekonomik)	Uygun Değildir	Uygun Değildir		
Parasallaştırılmayan Önemli Fayda ve Maliyetler	Uygun Değildir	Uygun Değildir		
Rakamsallaştırılmayan Önemli Hususlar	Uygun Değildir	Uygun Değildir		

vii) Etüt Bilgileri

Etüdü Hazırlayan Birim ve Etüdün Hazırlanış Tarihi:

T.C. ARDAHAN BELEDİYE BAŞKANLIĞI PLAN VE PROJE MÜDÜRLÜĞÜ
15.03.2020

Etüt Hakkında Yetkili Kişi / İletişim Bilgileri:

Başak KAMACI BUDAK- Plan ve Proje Müdür V.
0533 710 72 52 basak.kamaci@gmail.com

b. Projenin Gerekçesi

Ülkemizde hemen bütün kentlerde gözlemlenen sorunlar Ardahan'da da karşımıza çıkmaktadır. Kent içinde yer alan kanal ve nehirler kentin coğrafyasını ve cazibe merkezlerini oluşturmalarına rağmen; mekânsal olarak kentin bir parçası olarak gelişememiş ve kentsel alanla/yaşamla bütünleşememiştir. Ardahan şehir sakinlerinin gereksinim duyduğu sosyal ve kültürel alanların bulunmaması, günümüzde Doğu illerinde popülerite kazanan doğa ve kültür turizmi potansiyeline rağmen ve Ardahan'ın doğal ve kültürel zenginliklerinin varlığına karşın yeterli altyapı imkanların sunulamamış olması, Kura nehri ve çevresinin mevcut durumunun görsel ve fiziksel olarak hakkettiği değeri alamamış olması, Kura Nehri Yaşayan Nehir temasıyla tasarlanacak bir projenin bölge yatırımlarına itici güç, oluşturma potansiyeli projenin yapılma gerekçesidir.

TRA2 Bölgesi, Türkiye genelinde il ve bölge bazında gerçekleştirilen sosyoekonomik endekslerde son sıralarda yer almaktadır. Bölgenin bu endekslerde son sıralarda yer almasına yol açan etkenlerden en önemlisi bölgenin sosyal ve kültürel imkanlara yeterince sahip olmamasıdır. TÜİK 2015 yılında Türkiye de ilk kez İller bazında Yasam Endeksi Araştırmasında İllerin yaşam kalitesi açısından sıralamasında Kars 70., Iğdır 72., Ardahan 74. Ve Ağrı 79. Sırada yer almaktadır. Sosyal imkanlar açısından ise Ağrı 72., Ardahan 73., Kars 74., Iğdır ise 77. sırada bulunmaktadır. İllerde ve bölgede yaşayan insanlara sunulan imkanların çeşitliliği ve miktarı ilin cazibe merkezi olma durumunu doğrudan etkilemektedir. Bölgenin başlıca sorunlarından biri de TRA2 Bölgesi yüksek bir turizm potansiyeline sahip olmasına rağmen söz konusu potansiyel geçmişten günümüze yeterince değerlendirilememiştir. Bu durum bölgenin durumunda dikkate değer olumlu değişikliklerin oluşmadığı, bilakis ülke geneline kıyaslandığında olumsuz bir tablo ortaya çıktığını göstermektedir.

Söz konusu çalışmalar TRA2 bölgesinin temel kamu hizmetleri konusunda Türkiye'nin en geri kalmış bölgelerinden birisini oluşturduğunu ve dolayısıyla kamu hizmetinin niteli ve nicelik olarak arttırılmasının bölge açısından hayati önem taşıdığını göstermektedir. Bölge genelinde ve özellikle ilimizde halkın zaman geçirip sosyalleşeceği kapalı ve açık hava donatıları oldukça yetersiz durumdadır. İlimiz hem kültür sanat faaliyetleri hem de rekreasyon alanları bakımından dezavantajlı konumdadır. Bu durum, ilin nitelikli işgücü ve sosyal sermayesinin yitirilmesinde ve göç etmesinde olumsuz yönde zemin hazırlamaktadır. İlin sosyal ve ekonomik sorunları ile karşı karşıya kaldığı göç yanında, ülkemizin doğusu ve batısı ile farklılıklarının azaltılması, yeni Türkiye ve 2023 yılı hedefleri doğrultusunda gerçekleşen yatırımlar olan, üniversite, sınır kapıları, tüneller gibi

büyük projelerle, şehrin ana sorunlarına çözüm bulunurken, bu çalışmalarla ortaya çıkan taleplerin yanıtlanması gerekmektedir. Kalkınmanın esas başarısı, topyekûn tüm paydaşların aynı stratejik hedef doğrultusunda planladıkları altyapı programlarını yatırıma dönüştürmeleri ve insan kaynakları kapasite gelişimi ile desteklenmesiyle gerçekleşebilir.

İlin sahip olduğu Kura Nehri Ardahan Kalesi ve tarihi Aziziye kışlası ile tarihi bir koridora ev sahipliği yapmakta olup aynı zamanda yenilenebilir enerji potansiyeline sahiptir. Belediyemizin içerisinde bulunduğu maddi imkanların yetersizliği ve Teknik personel yetersizliğinden sahip olunan alan projelendirilerek turizme kazandırılmamaktadır. Alanın projelendirilmesiyle oluşturulacak olan rekreasyon alanı ilin turizm potansiyelinin değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

i) Projenin Hedef Kitlesi

Ardahan Belediyesi ve ilimizde yaşayan kadınlar, gençler ve TUIK 2019 yılı nüfus verilerine göre İl merkezinin toplam nüfusu olan 22.707 kişi hedef grubumuzu oluşturmaktadır. Hedef grubumuz içerisinde yer alan İl merkezinde yaşayan nüfusun 2019 yılı TÜİK verilerine göre 11.407'sini kadınlar, toplam nüfusun %18,2'sini ise 15-24 yaş arası gençler oluşturmaktadır.

Ardahan'ın yerel nüfusunun yanı sıra, Ardahan'ı ziyaret eden yerli turistler de hedef gruplardandır. İlde yaşayan halk kırsal yaşam kültürüne sahip olup, kadınların ve gençlerin sosyal imkanlara erişimleri kısıtlı, iş imkanlarının yetersiz oluşu gibi benzer olumsuz sebeplerden dolayı göç etme istekleri olduğu Serhat Kalkınma Ajansı'nın TRA2 Bölgesi Kadın ve Gençlik profili araştırmasında ortaya konulmuştur. Göçün en önemli sebeplerinden biri sosyal donatı alanlarının olmayışı ve kent merkezinde vakit geçirecek eğlence, dinlenme ve kültürel alanların olmayışıdır.

c. Projenin Tanımı ve Kapsamı

Projenin Genel Amacı; Ardahan ilinde, ilin sosyal, tarihi ve kültürel değerler merkezi olan Ardahan Kalesi, Kura Nehri ve Aziziye Kışlası alanında, Ardahan Belediyesi tarafından yapılacak rekreasyon projesi ile Ardahan halkının sosyal imkanlara erişimi sağlanacak, İlin Kalkınması ve rekabet gücü açısından kültür-tarih-turizm değerlerini ön plana çıkarılarak bölge kalkınmasına ve tanıtımına katkı sağlayacak rekreasyon projesinin geliştirilmesi ve uygulanması genel amacımızı oluşturmaktadır.

Projenin Özel Amacı; Kent merkezinin tam ortasında yer alan, Ardahan'ın en önemli sembollerinden Ardahan Kalesi ile bütünleşen Kura Nehri kıyısında kadar olan 42.569,71 m²'lik alanda peyzaj, yeşillendirme, aydınlatma, bisiklet yolu, yaya yürüyüş yolu, dinlenme ve spor alanlarını içerisinde barındıracak bir rekreasyon projesinin hazırlanarak, alanın turizme ve kent yaşamına kazandırılmasını sağlayacak fizibilite çalışmasının yapımı özel amacımızdır.

Projenin Türü; uygulamaya esas fizibilite çalışmasına uygun olarak rekreasyon çalışmasının yapılmasıdır. Uygulanacak rekreasyon projesi; Turizm ve Diğer Kamu Hizmetleri Sektörü'nün kapsamına girmektedir. Diğer Kamu Hizmetleri-Sosyal Ana Sektörünün Alt Sektörlerinden Belediye Hizmetleri, Şehirleşme, Çevre ve Sosyal İçerme alt sektörleri ile ilintilidir.

Projenin Uygulama Süresi; Fizibilite Raporunun hazırlanmasına ilişkin süre 9 aydır. Uygulama Projesinin Süresi ise 18 aydır.

Projenin Yeri; Ardahan Merkez, Tarihi Demir Köprü'den Ardahan Kalesi, Kura Nehri kıyısıdır.

Proje Sahibi ve Yürütücüsü Kurum olan Ardahan Belediyesi, Mahalli İdare statüsünde olup, toplam 16 müdürlük ile hizmet vermektedir. Belediye bünyesinde 26 memur, 8 sözleşmeli memur, 138 işçi personel ile hizmetlerini yürütmektedir. Projenin hayata geçirilmesinde koordinasyon Plan ve Proje Müdürlüğü tarafından sağlanacak ve proje uygulama zaman çizelgesi oluşturularak ilgili müdürlüklerin faaliyetleri gerçekleştirmeleri sağlanacaktır.

Projenin Teknik İçeriği ve Projenin Çıktıları:

Proje kapsamında, Kent-Tarihsel Geçmiş-Kültür-Kale-Nehir temaları bir bütün olarak ele alınmış, tüm bu öğelerin birbirini destekleyerek hem turizm sektörünün gelişimi hem de kent yaşamının sosyal-kültürel niteliğinin artırılması hedeflenmektedir.

Proje alanına ilişkin analizler yapılmıştır. Yapılan kapsamlı analizler sonucunda projeye ilişkin Genel Konseptler belirlenmiştir. Analizlere ve Genel Konseptlere uygun olarak;

1. Kura Nehri'nin Kentle Bütünleşme Stratejisi Belirlendi.

- ☒ Karakteristik bölgeler belirlendi.

- ☒ Nehir ve çevresinin kullanım kararlarının belirlendi.
- ☒ Yaşayan vadi temaları belirlendi.

2.Kura Nehri ve Çevresi Tasarım İlkeleri Belirlendi.

- ☒ Genel Tasarım İlkeleri belirlendi.
- ☒ Kura Nehri stratejik tasarım çerçevesi çizildi.
- ☒ Suyla bütünleşmeyi görünür kılacak öneriler geliştirildi.
- ☒ Nehir kenarında tasarım ilkeleri ve kodları yazıldı.

3. 42.569,71 m2 Alanın Rekreasyon Projesi Geliştirildi.

- ☒ Proje alanına ilişkin bütüncül kullanım kararları verildi.
- ☒ Alanın tamamına ilişkin, rekreasyon projesinin tasarımına yönelik avan projesi hazırlandı.
- ☒ 3 boyutlu görseller hazırlandı.

4. Uygulama Projesinin Hazırlanması.

İdarenin uygulama alanı olarak belirlediği alan ile ilgili uygulamaya yönelik;

- ☒ Yol (bisiklet ve yaya ulaşımı) projeleri hazırlandı.
- ☒ Kent mobilyaları (oturma, aydınlatma, çöp, vb. gibi) öneri projeler tasarlandı.
- ☒ Peyzaj ve Yeşil Alanlar Tasarlandı.

5. Kent Mobilyaları, Yürüyüş ve Bisiklet Yollarının Yapılması.

- ☒ 2,5 km. Yaya Yolunun yapılması.
- ☒ 2,7 km. Bisiklet Yolunun yapılması.
- ☒ Çimlendirme, yeşillendirme, ağaç ve bitki dikimlerinin yapılması.
- ☒ 2 km.'lik alanın aydınlatılması.
- ☒ 80 Adet bankın, çöp kovasının alana yerleştirilmesi.
- ☒ Kamelyaların ve piknik masalarının alana yerleştirilmesi.
- ☒ Tabelalandırma çalışmalarının yapılması.
- ☒ Açık hava spor alanlarının yapılması.
- ☒ Meydan düzenlemelerinin yapılması.

d. Fizibilite Etüdü Analiz Sonucu

Proje İle Beklenen Sonuçlar

- ☑ Kura Nehri rekreasyon projeleri hazırlandı.
- ☑ Kura Nehri'nin rekreasyon alanı haline gelmesi ile bölge insanının kullanımına açık sosyal donatı alanları oluşturuldu.
- ☑ Ardahan kent merkezinde nitelikli dinlenme ve yeme - içme tesislerinde artış sağlandı.
- ☑ Sosyo - kültürel hayatın gelişmesine ve göçün azalmasına katkı sağlandı.
- ☑ Kamu personelinin bölgede ortalama görev süresinin uzamasına katkı sağlandı.
- ☑ Kamu hizmetinin kalitesinde artış sağlandı.
- ☑ Bölgenin yaşanabilirlik endeksinde iyileşme sağlandı.
- ☑ Kenti ziyaret eden turist sayısında artış sağlandı.
- ☑ Turizm sektöründen elde edilen gelirden artış sağlandı.

Kentin içerisinde geçen Kura Nehri, yerleşim alanı ve çevre için rekreasyonel aktivite odağı potansiyeline sahip iken, öte yandan kentin gelişiminde tedbir alınmasını zorunlu kılan bir sınırlayıcıdır. Bu sebeple Kura Nehri çevresinin Büyük Kentsel Yeşil Alan/Bölge Parkı olarak planlanması, kentsel hizmet merkezinin bu alanla ilişkilendirilmesi, 1/100.000 ölçekli planda da kabul edilmiş, aynı zamanda Planın Plan Hükümleri'nde Kura Nehri'nin korunmasına ilişkin plan hükümleri belirlenmiştir. Onaylı planda Kura Nehri'nin kuzeybatısında önerilmiş Spor Alanı, büyütülerek Plan kararına dönüştürülmüş ve Bölge Parkı ile ilişkilendirilmiştir.

Günöbirlik Alan, turizm sektörü açısından potansiyel oluşturabilecek kültürel ve doğal güzelliklerin yer aldığı bölgelerde, baraj kenarlarında yapılması planlanan rekreatif (piknik ve eğlence) alanlardır. Ardahan Kura Nehri, üst ölçekli planlarda Çıldır Gölü ve Akçakale Doğruyol Köyleri civarı, Sarıkamış, Ani Harabeleri ile birlikte "Günöbirlik Alan" olarak belirlenmiştir.

Proje alanının sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel değerlerin turizm amaçlı değerlendirilmesinde birtakım sorunlar söz konusudur. Bu sorunların başında, bölgenin henüz yüksek erişilebilirliğe sahip olmaması gelmektedir. Erişimdeki bu sorun, bölgedeki çok önemli turistik alanların bile yeterince tanınmaması ve gelişmemesine neden olmaktadır. Bu anlamda öncelikle Kura Nehri gibi odak turizm noktalarının korunarak kullanımı ve reklamının yapılması, tur güzergâhlarının oluşturulması gerekmektedir. Ardahan'ın en önemli odak turizm noktalarından biri olan Kura Nehri-Ardahan Kalesi ve çevresinin turizm alanında rekabetçi yapıya kavuşabilmeleri için öncelikle, erişim, tanıtım ve alt yapıya ilişkin

engeller aşılmalı, devamında bütüncül anlamda 'ziyaretçileri kent içerisinde tutan' sistemin oluşturulması gerekmektedir.

Kura Yaşayan Nehir Projesi ile kent merkezinde oluşturulacak odak - güneybirlik turizm alanı ile kentin sosyo - kültürel ve ekonomik kalkınmasına katkı sağlanırken, aynı zamanda yeni sektörlerin ve turizm alanında Ardahan halkının girişimciliğine destek sağlanacaktır.

Kentin en önemli sorunlarından biri de yoğun göç ve gelen kamu personelinin alt yapı eksiklikleri, sosyo-kültürel alandaki az gelişmişliği nedeniyle uzun süre Ardahan'da kalmak istememesidir. Proje ile kente yeni bir soluk gelecek, taşıdığı potansiyele rağmen metruk durumda atıl haldeki Kura Nehri çevresi yeni bir yaşam merkezi haline gelecektir.

Askeri Alan iken Millet Bahçesi olarak tahsisi gerçekleştirilen Aziziye Kışlası'nın da hükümetin yatırım programına alınmış olması, projemizin hedeflediği amaçları gerçekleştirmesini destekleyecek niteliktedir. Projemizin uygulanacağı alan ile Millet Bahçesi karşı karşıyadır. Bu iki projenin sinerjisi ile Ardahan halkının sosyo-kültürel ve ekonomik hayatında önemli bir yükseliş trendi yakalanacak ve aynı zamanda bölgenin en önemli kültür-tarih-turizm merkezi Ardahan'da yaşam bulacaktır.

e. Projenin Etkileri

Projenin Kısa/Orta Vadeli Ekonomik-Sosyal ve Çevresel Etkileri

- ☑ Kent içi erişilebilirliğe katkı sağlandı.
- ☑ Kura Nehri'nin kent merkezi ile bütünleşmesi sağlandı.
- ☑ Kura Nehri ve çevresinin kötü ve bakımsız görünümüne son verildi.
- ☑ Kent merkezinde yeni bir buluşma ve sosyalleşme mekânı yaratıldı.
- ☑ Kent içinde yeni yaya yolları ve bisiklet yolları oluşturuldu.
- ☑ Yeni bir turizm odak noktası oluşturuldu.
- ☑ Ardahan halkının güneybirlik ihtiyaçlarını sağlayabileceği yeni bir kentsel alan oluşturuldu.
- ☑ Yeme-içme mekanları arttı.
- ☑ Kadınların ve gençlerin güvenle vakit geçirebilecekleri sosyal alanlar oluşturuldu.
- ☑ Turizm için gerekli kentsel alt yapının iyileştirilmesine katkı sağlandı.

- ☑ Kent içinde sosyal imkanlara erişime katkı sağlandı.
- ☑ Engellilerin sosyal yaşama güvenle katılabildikleri yeni bir alan oluşturuldu.
- ☑ Halkın ücretsiz zaman geçirebileceği, kaliteli zaman geçirebileceği, sportif faaliyetlerde bulunabileceği yeni bir kamusal alan oluşturuldu.
- ☑ Ardahan İli, "Kura Yaşayan Nehir" temasıyla ulusal ve uluslararası basında görünür kılındı.

Projenin Uzun Vadeli Ekonomik-Sosyal ve Çevresel Etkileri

- ☑ Kentsel belleğin oluşumuna ve kentlilik bilincinin güçlendirilmesine katkı sağlandı.
- ☑ Kentin tarihi ve kültürel değerleri görünür kılındı, sosyal yaşama entegre edildi.
- ☑ Kura Nehri ve çevresinin doğal yapısı ile korunmasına katkı sağlandı.
- ☑ Örnek bir rekreasyon alanı ve tasarım örneği oluşturuldu.
- ☑ Kent merkezinde yeşil alanların oranında artış sağlandı, ekili ağaç sayısı arttı.
- ☑ İle gelen turist sayısında artış sağlandı.
- ☑ İlde konaklama sayısı ve sürelerinde artış sağlandı.
- ☑ Turizm alanında faaliyet gösteren işletme sayısında artış sağlandı.
- ☑ Turizm sektöründen elde edilen gelirden artış sağlandı.
- ☑ TRA2 Bölgesi'nde "Turizmde Bölgesel Marka Olunmasına" katkı sağlandı.
- ☑ TRA2 Bölgesi 2014-2023 Planında; "Kars Çayı, Kura ve Murat Nehirlerinin Islahının Yapılması ve Rekreasyon Alanı Haline Getirilmesi" projesine katkı sağlandı.
- ☑ TRA2 Bölgesi'nin üst ölçekli planlarına ve gelişim stratejilerine katkı sağlandı.
- ☑ Sosyo- kültürel hayatın gelişmesine ve göçün azalmasına katkı sağlandı.
- ☑ Kamu personelinin bölgede ortalama görev süresinin uzamasına katkı sağlanarak kamu hizmetinin kalitesinde artış sağlandı.
- ☑ Bölgenin yaşanabilirlik endeksinde iyileşme sağlandı.

1. PROJENİN TANIMI VE KAPSAMI

1.1. Projenin Politika Dökümanlarına Uygunluğu

Kura Nehri Yaşam Projesi Fizibilite Raporu, Ardahan ilinde yerel - kentsel ve çevresel düzeyde kalkınmayı destekleyecek bir proje olarak, **TRA2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı**’nda belirtilen bölgesel kalkınma hedeflerine uyumlu olarak ve ulusal kalkınmaya sağlanacak katkı boyutuyla da ele alınmıştır. Üst ölçekli planlarla uyumlu ve Bölge Planının üst ve alt ölçekli plan ve çalışmalar arasında uyum ve bütünlüğü sağlayıcı bir yaklaşımla hazırlanmasına özen gösterilmiştir. Bu kapsamda başta **11. Kalkınma Planı ve Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi** olmak üzere ulusal strateji ve eylem planları gibi bölgeyle ilişkili diğer üst ölçekli ve alt ölçekli planlar kapsamlı şekilde incelenmiştir.

Çalışmanın odak noktasını oluşturan Kura Nehri Akkiraz (Kertene) Köyü’nün doğusundan başlayıp bir süre Türkiye - Gürcistan sınırında aktıktan sonra Kurtkale yakınlarındaki Tavşan Sırtı Yöresinde Gürcistan’a oradan da Azerbaycan topraklarına ulaşır ve Aras Nehri ile birleşerek Hazar Denizi’ne dökülür. Kura Nehri bu güzergahı ile 3 ülke dolaşan ortak bir kültür ve doğa mirası niteliği taşımaktadır.

Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA)’nın 2019-2023 Kurumsal Stratejik Plan Belgesi’nde yer alan Stratejik Amaçlarla ilişkisi bakımından incelendiğinde;

“Bölgenin Kış, Doğa ve Kültür Turizminden Elde Ettiği Ekonomik Değerin Ülke Ekonomisi İçerisindeki Payının Arttırılması” olarak tanımlanan **Stratejik Amaç 6** kapsamında tanımlanan hedeflerden; *“Turizm Sektörü Altyapısal Eksikliklerinin Giderilmesi”* (**Hedef 6.1**), *“Bölgenin Kış, Doğa ve Kültür Turizmi Varlıklarının Bilinirliğinin ve Cazibesinin Arttırılması”* (**Hedef 6.2**), *“Bölgeyi Ziyaret Eden Yerli ve Yabancı Turist Sayısının Arttırılması”* (**Hedef 6.4**) hedefleri ile örtüşmektedir.

“Kadınlar ve Gençlerin Yaşam Şartlarını İyileştirme” başlıklı **Stratejik Amaç 8** kapsamında tanımlanan hedeflerden; *“Kadınların, Gençlerin ve Çocukların Toplumsal Hayata Aktif Katılımının Arttırılması”* (**Hedef 8.1**) hedefinin **Eylem 8.1.3**’te tanımlanan *“Çocuklara yönelik faaliyetlerin yapılacağı sosyal donatı alanlarının oluşturulması ve buna yönelik faaliyetlerin yapılması”* eylemini de kapsamaktadır.

TRA2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı ile Fizibilite Raporu'nda tanımlanan projenin uyumluluğu bakımından incelendiğinde;

Bölge Planı belgesinde; TRA2 Bölgesi bütünü olarak incelendiğinde, Ardahan ilinin doğal güzelliklerinin öncelikli değerler olduğu tespit edilmektedir. Ardahan'ın, turistik anlamda yoğun olmayan bir il olduğu görülmekte olup ziyaret eden misafirlerin pek çoğunun da sınır ve/veya akraba ticareti nedeniyle bölgeye uğradığı tespit edilmiştir.

Bölge Planı'nda tanımlanan **Öncelikli Gelişme Eksenlerine** uygunluğu bakımından değerlendirildiğinde;

"Çevresel Sürdürülebilirlik" (Gelişme Eksen 2) ile Fizibilite Raporu'nda tanımlanan projenin çevresel TRA2 Bölgesi sürdürülebilirlik hedeflerine uygun olarak hazırlandığı görülmektedir.

Bölge Planında; *"Yaşam kalitesinin arttırılması ve sürdürülebilir olmasının en temel unsurlarından birisi çevresel niteliklerin korunması ve devamlılığının sağlanmasıdır. Bu çerçevede, plan döneminde TRA2 Bölgesi bütününde, doğanın sürdürülebilir çevre ve kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamak amacıyla akarsu havzalarının korunması, kentsel ve kırsal altyapının iyileştirilmesi, kentsel yerleşimlerde sosyal ve teknik donatı alanlarının oluşturulması, dezavantajlı gruplara daha nitelikli yaşam standartlarının sağlanması"* hedeflenmektedir. Fizibilite Raporu çalışması yapılan **"Kura Nehri Yaşam Projesi"** bu hedef ile birebir örtüşmektedir.

Yine **Çevresel Sürdürülebilirlik Gelişme Eksen 2** başlığı altında yer alan önceliklerden *"Kentsel Altyapının İyileştirilmesi" (Öncelik 2.1.)*, başlığı altında; *"Altyapı, çevre ve güvenlik gibi alanlara ilişkin problemler işgücü ve üretim maliyetlerini artırarak TRA2 kentlerinin rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir. ... hizmet kalitesinin yükseltilmesi ve sürekliliğinin sağlanması yönünde önlemler gerekmekte olup mekânsal gelişmede amaç; coğrafi koşulları, kent-kır ayrımını, tarihi, kültürel ve çevresel değerleri, insan ve toplum ihtiyaçlarını dikkate alan, ortak kullanım alanlarına daha fazla imkân sağlayan, üst standartlarda yaşanabilir mekânlar ve çekim merkezleri ortaya çıkaran bir sistem geliştirmektir.*

Kentsel gelişmenin etkili bir biçimde yönlendirilebilmesi amacıyla yeni yerleşimlerin ihtiyaca göre planlanması sağlanacak; altyapı ve ulaşım

maliyetlerini azaltacak şekilde yayılımı ve kademeli yapılaşması desteklenecektir.” denilmektedir. “Kura Nehri Yaşam Projesi” bu öncelik tanımına uygun olarak; Ardahan’ın coğrafi zenginliği olan Kura Nehri’ni tarihsel-kültürel ve çevresel değerleri ile bir bütün olarak ele almakta ve mekânsal bir tasarım önerisi sunmaktadır.

TRA2 Bölge Planının tedbirlerinden biri olan *“Kentlilik bilincinin artırılması” (Tebdir 2.1.1)* başlığı altında; *“İnsanların iş ve yaşam ortamlarının kalitesi temel kalkınma ve refah göstergelerinden birisidir. Bu çerçevede yaşam mekânları, ekonomik gelişme ve rekabetçiliği desteklemenin yanında huzurlu, güvenli, afetlere dayanıklı, çevreye duyarlı, kültürel değerleri ve komşuluk ilişkilerini esas alacak, sosyal dayanışmayı ve kaynaşmayı teşvik edecek, kırılgan grupların kullanım kolaylığını gözetecek, refah ve mutluluğu artıracak şekilde tasarlanacak ve inşa edilecektir”* denilmektedir. Proje ile Ardahan İli merkezinde yeni bir ortak, kültürel, sosyal yaşam ve donatı alanı oluşturularak; hemşeri hukukunun gelişmesini destekleyecek, Kura Nehri kıyısında güvenli bir ortak buluşma mekânı yaratılmış olacaktır.

Proje aynı zamanda; *“Kentsel alanlardaki teknik altyapı (yol, su, kanalizasyon, elektrik vs.) eksiklikleri giderilmesi” (Tebdir 2.1.2)* tedbiri ile de uyumludur. Bu başlık altında tedbirin hedefleri *“Kentsel altyapının iyileştirilmesi ile ekonomik canlılığı ve rekabet gücünü, yerel kalkınmayı ve toplumsal gelişmeyi destekleyecek üretim, hizmet ve yaşam alanları oluşturulması, altyapı darboğazlarına çözüm üreten uygulamaların hayata geçirilmesi ve yaşanabilirlik seviyesinin artırılması; hedeflenmektedir. Bu çerçevede, bölge bütününde kentsel altyapının iyileştirilmesi ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır”* şeklinde tanımlanmaktadır. Projemiz ile Ardahan İli kentsel alt yapısının iyileştirilmesi için kent merkezini ikiye ayıran Kura Nehri çevresinde örnek bir uygulama hayata geçirilecek ve kentin yaşanabilirlik seviyesinin artmasına katkı sağlanmış olacaktır.

“Kura Nehri Yaşam Projesi” ile “Kent insanının sosyalleşmesini sağlamaya yönelik rekreatif/sosyal donatı alanları oluşturulacaktır.” (Tebdir 2.1.3)

TRA2 Bölge Planında, bölgenin en önemli sorunlarından biri olarak bölgedeki sosyal donatıların bölgenin ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak olması tanımlanmıştır. Bu da bölgedeki yaşam kalitesinin istenilen seviyeye ulaşmasına engel olmaktadır. Bu nedenle projemiz ile Ardahan’da yeni bir rekreatif/sosyal donatı alanının oluşturulması sağlanacaktır.

Aynı zamanda proje ile; *“Engellilerin kentteki tüm hizmet ve donatılara erişiminin sağlanması” (Tedbir 2.1.6)* na da katkı sunacaktır. Bölge planında, TRA2 kentlerinde yaşlılar, engelliler ve çocuklar öncelikli olmak üzere toplumun farklı kesimleri için yaşanabilirliği hedefleyen mekânsal planlama ve kentsel tasarım uygulamaları hayata geçirilmesi hedeflenmektedir.

Fizibilite Raporu’nda tanımlanan proje aynı zamanda Bölge Planı’nın önceliklerinden olan *“Turizmde Bölgesel Marka Olunması” (Öncelik 4.2.)* na da katkı sağlayacak niteliktedir. Bu önceliğin gerçekleştirilmesi için *“Turizm alanlarının altyapısı iyileştirilmesi” (Tedbir 4.2.6)* hedeflenmektedir. Ardahan ilinin sahip olduğu en önemli turizm alanlarından olan Kura Nehri Çevresinin altyapı eksiklikleri projenin uygulanması ile giderilecek, mevcut eksiklikler, misafirlerin bilgilendirme ve günübirlik ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri tesisler ve donatıların yapılması yolu ile giderilecektir.

TRA2 Bölgesi 2014-2023 Planında; bölge planı hedeflerine, **Onbirinci Kalkınma Planı ile Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi’nin** amaçlarına ulaşılabilmesi açısından önem taşıyan, temel sorunlara çözüm olabilecek, dönüşüm sürecine ve ekonomik çeşitlilik oluşturulmasına katkıda bulunabilecek, birden fazla kurumun sorumluluk alanına giren, kurumlar arası etkin koordinasyon ve sorumluluk gerektiren kritik reform alanları için tasarlanan proje başlıklarından biri de; **“Kars Çayı, Kura ve Murat Nehirlerinin Islahının Yapılması ve Rekreatyon Alanı Haline Getirilmesi”** projesidir. Proje çevre ve turizm sektörleri içinde değerlendirilmektedir.

Kura Nehri Yaşam Projesi, TRA2 Bölgesi 2014-2023 Planında belirtildiği gibi, temel sorunlara çözüm olabilecek, öncelikli olarak uygulanması tasarlanan ve öngörülen proje başlıkları ile örtüşmekte ve projemiz referansını doğrudan TRA2 Bölgesel Planlama belgesinden almaktadır.

Projenin Üst Ölçekli Planlar ile Uyum, Bölge Planında şu şekilde belirtilmiştir: Onuncu Kalkınma Planı, Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi, Türkiye Turizm Stratejisi, DAP Ana Eylem Planı.

1.2. Kurumsal Yapılar ve Yasal Mevzuat

Proje Sahibi Ardahan Belediyesi, Mahalli İdare statüsünde olup, toplam 16 müdürlük ile hizmet vermektedir. Belediye bünyesinde 26 memur, 8 sözleşmeli memur, 138 işçi personel ile hizmetlerini yürütmektedir.

5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 14. Maddesinde "Belediyenin Görev ve Sorumlulukları" tanımlanmaktadır.

Buna göre mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla;

"İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri, çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik, defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut, kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır." (14. Madde -a- bendi)

".... Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir." (14. Madde -b- bendi)

Yine Belediye Kanunu'nun 15. Maddesinde "Belediyenin Yetki ve İmtiyazları" tanımlanmıştır. Buna göre; "Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak." (15. Madde -a- bendi) Belediyenin yetkilerindendir.

5393 Sayılı Kanun'un Belediye Başkanının Görev ve Yetkilerinin tanımlandığı **38. Maddesinin (m) bendinde** "Belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak." denilmektedir.

Belediyemizin tabi olduğu Kanun ve Yönetmelikler gereği hazırlanan proje, Belediyenin ve Belediye Başkanının görev alanına girmektedir.

Fizibilite Raporuna esas uygulama projesi, Ardahan Belediyesi'nin tabi olduğu **4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na, Yapım İşleri Genel Şartnamesi'ne** diğer ilgili Kanun ve Yönetmeliklere uygun olarak yapılacaktır.

Projenin Uygulanmasına ilişkin Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA)'ndan %75 oranında hibe desteği alınmış, kalan %25'lik yatırım Belediyemizin eş-finansmanı ile karşılanacaktır. Fizibilite Raporu'nda öngörülen uygulama projesinin tamamının bu bütçe ile tamamlanması mümkün olmayacağından; projenin uygulanması etaplandırılacak, yeni teşvik ve hibe desteklerinin alınması sağlanacaktır.

1.3. Projenin Kurumun Geçmiş, Yürüyen ve Planlanan Diğer Projeleri İle İlişkisi

Ardahan Belediyesi tarafından SERKA Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-02 kapsamında desteklenen **“Kür-Kale Rekreasyon Projesi”** Fizibilite çalışması yapılan projenin çıkış noktalarından biridir. 2011-2013 yılları arasında uygulanan proje kapsamında, Ardahan Otogar-Şavşat Köprüsü arası ve Şavşat Köprüsü-Ardahan Kalesi arasında düzenleme çalışmaları yapılmıştır. Fizibilite Etüt çalışması yapılan bugünkü proje alanı, önceki projede ele alınmayan Ardahan Kalesi’nden başlayarak Kura Nehri’nin diğer kıyısındaki uygulamaları kapsamaktadır. 2011-2013 yılları arasında uygulana proje, alana kent mobilyalarının koyulması ve park-bahçe düzenlemeleri ile sınırlı iken bugün hazırlanan proje kapsamında; kullanıma yönelik tasarım kararları, erişilebilirliğe ilişkin çözümler, kent-kale-nehir gelişim stratejileri ve kullanıma yönelik kararlar önerilmektedir.

Ardahan Belediyesi tarafından geçmiş yıllarda hazırlanan **“Ardahan Kent Merkezi Kentsel Gelişim Alanı, Kentsel Tasarım Projesi”** ve **“Ardahan İli HES Projesi”** Kura Nehri ve çevresindeki alanın rekreatif alan olarak planlanmasını ve işlevlendirilmesini hedefleyen proje çalışmalarıdır.

2020 yılının Ocak ayında gerçekleştirilen Belediye Meclis toplantısında, plan değişikliği gerçekleştirilerek Kura Nehri çevresindeki park alanları, Belediyemizin bu alanda yürütmekte olduğu projelerle uyumunun sağlanması için **Rekreasyon Alanı’na** dönüştürülmüştür. Rekreatif alanları vatandaşların hem eğlence hem de piknik yapabilmek için kullanımına açılan sosyal alanlardır.

Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik içerisinde yer verilen rekreatif alanı tanımı ise şöyledir:

“Kentın açık ve yeşil alan ihtiyacı başta olmak üzere, kent içinde ve çevresinde günü birlik kullanıma yönelik ve imar planı kararı ile belirlenmiş; eğlence, dinlenme, piknik ihtiyaçlarının karşılanabileceği lokanta, gazino, kahvehane, çay bahçesi, büfe, otopark gibi kullanımlar ile, tenis, yüzme, mini golf, otokros gibi her tür sportif faaliyetlerin yer alabileceği alanlardır. Bu alanda yapılacak yapıların emsali (0,05) i, yüksekliği (6,50) metreyi geçemez.”

Ardahan Belediyesi, turizm ve tanıtımda güçlü bir marka çatısı oluşturmak amacıyla, **“KURA”** adı altında 17 ayrı işkolunda, 2019 yılında, Marka Tescili

almıştır. Bundan sonra Belediye tarafından tüm markalaşma çalışmaları ve yöresel ürünlerin üretim-satış ve pazarlaması **KURA markasıyla** yürütülecektir.

Ardahan Belediyesi'nin kısa ve uzun vadede turizme ve sosyal yaşama dair projelerin odak noktasını da Kura Nehri çevresi oluşturmaktadır. Tüm önemli yatırımların yapılacağı ana merkez konumundaki Kura Nehri kıyısında, SERKA tarafından hibe almaya hak kazanan **"Ardahan İli Yöresel Ürünler Çarşısı"** kurulacaktır.

Yine henüz yatırım desteği alınamayan ancak mimari projesi hazır olan **"Kültür, Doğa, Turizm Üçgeninde Ardahan Piramit Evler Projesi"** Kura Nehri kıyısında inşa edilmesi planlanan, Ardahan İlinde turizmde alternatif konaklama olanağı sağlamak üzere hazırlanmış bir projedir. Ardahan Belediyesi'nin bu projeyi hayata geçirmek için kaynak arayışı devam etmektedir.

2019 yılında **SODES** kapsamında Ardahan İlinde seçilen tek proje olan **"Ardahan Taş, Ahşap ve Demir Üretim Teknikleri ve Tasarım Atölyesi"**nin yer seçimi de Kura Nehri kıyısında bulunan Belediyemize ait Kademe Binalarının ve Eski Mezbahane Binasının bulunduğu alan olarak seçilmiştir.

Kısacası Ardahan Belediyesi'nin markalaşmaya uygun, turizm ve sosyal yaşamın geliştirilmesine odaklanan tüm prestij projelerinin uygulama alanı Kura Nehri ve Çevresidir. Tüm bu projelerin hayat bulmasıyla oluşacak çarpan etkisi ile Kura Nehri gerçek bir yaşam ve turizm vadisi haline gelecektir.

1.4. Projenin Diğer Kurumların Projeleri İle İlişkisi

Merkezi Hükümetimiz tarafından, **"Her Kente Bir Millet Bahçesi"** hedefiyle planlanan Millet Bahçelerinden biri de Ardahan'da yapılacaktır. Kura Nehri kıyısında, Aziziye Kışlası'nın bulunduğu alanın **Millet Bahçesi** olarak tahsisi yapılmış, proje yatırım programına alınmıştır. Kura Yaşam Vadisi proje alanının tam karşısı kıyısında yer alan bu projenin hayat bulmasıyla, Kura Nehri'nin her iki kıyısı da sosyal yaşama ve turizme kazandırılmış olacaktır. Bu nedenle Merkezi Hükümet tarafından projelendirilen Ardahan Millet Bahçesi ile Belediyemiz tarafından projelendirilen Kura Nehri Yaşam Vadisi Projesi birbirini destekleyen ve bütünleyen iki proje olarak değerlendirilmektedir.

Ardahan Kültür ve Turizm Müdürlüğünce hazırlanan **"Ardahan Kalesi'ni Turizme Kazandırma Projesi"** kapsamında gerçekleştirilecek peyzaj düzenleme

ve sosyal donatı alanları oluşturulması çalışmaları da projemizi destekleyecek ve bütünleştirecek proje uygulamalarındandır.

1.4.1. Proje İle Eşzamanlı Götürülmesi Gereken Diğer Kurumların Projeleri

Projemizin görünür olması, estetik bütünlüğün sağlanabilmesi için mevcut durumda Kura Nehri ile çevresinin ilişkisini kesen, nehir kenarında DSİ tarafından inşa edilen yüksek beton perde duvarların kısaltılması için gerekli girişimlerde bulunulmuş, resmi yazışmalar yapılmaktadır. Kars Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından onaylı proje ile de uyuşmayan bu duvarların, taşkın alanda güvenlik sorunu yaratmayacak biçimde kısaltılması sağlanmalıdır.

Fizibilite etüdü konusu olan projemizin yatırım programının kapsamlı ve maliyetli olması nedeniyle uygulama aşamasında Belediyemizin bütçe olanakları ve dış kaynaklardan sağlanacak destekler göz önünde bulundurularak etaplandırılacaktır.

1.4.2. Projede Başka Kurumların Projeleri ile Fiziki Çakışma Oluşmamasına Yönelik Tedbirler

Projemizin görünür olması, estetik bütünlüğün sağlanabilmesi için mevcut durumda Kura Nehri ile çevresinin ilişkisini kesen, nehir kenarında DSİ tarafından inşa edilen yüksek beton perde duvarların kısaltılması için gerekli girişimlerde bulunulmuş, resmi yazışmalar yapılmaktadır. Kars Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından onaylı proje ile de uyuşmayan bu duvarların, taşkın alanda güvenlik sorunu yaratmayacak biçimde kısaltılması sağlanmalıdır.

Konuya ilişkin gerek DSİ Bölge Müdürlüğü, gerekse Kars Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü ile yazışmalar yapılmıştır.

1.5. Proje ile İlgili Geçmişte Yapılmış Etüt Araştırma ve Diğer Çalışmalar

Ardahan Belediyesi tarafından SERKA Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-02 kapsamında desteklenen "Kür-Kale Rekreasyon Projesi" Fizibilite çalışması yapılan projenin çıkış noktalarından biridir. 2011-2013 yılları arasında uygulanan proje kapsamında, Ardahan Otogar-Şavşat Köprüsü arası ve Şavşat Köprüsü-Ardahan Kalesi arasında düzenleme çalışmaları yapılmıştır. Fizibilite Etüt çalışması yapılan bugünkü proje alanı, önceki projede ele alınmayan Ardahan Kalesi'nden başlayarak Kura Nehri'nin diğer kıyısındaki uygulamaları

kapsamaktadır. 2011-2013 yılları arasında uygulana proje, alana kent mobilyalarının koyulması ve park-bahçe düzenlemeleri ile sınırlı iken bugün hazırlanan proje kapsamında; kullanıma yönelik tasarım kararları, erişilebilirliğe ilişkin çözümler, kent-kale-nehir gelişim stratejileri ve kullanıma yönelik kararlar önerilmektedir.

2019 yılı içinde alanın yeşil alan ve rekreasyon alanı olma özelliğine uygun olarak bir firmanın sponsorluğunda, proje alanına toplam 400 adet mavi ladin ağaçları ekilmiştir.

1.6. Proje İhtiyacı/Talebi

Ülkemizde hemen bütün kentlerde gözlemlenen sorunlar Ardahan'da da karşımıza çıkmaktadır. Kent içinde yer alan kanal ve nehirler kentin coğrafyasını oluşturmaya rağmen mekânsal olarak kentin bir parçası olarak gelişememiş ve kentsel alanla bütünleşememiştir. Ardahan şehir sakinlerinin gereksinim duyduğu sosyal ve kültürel alanların bulunmaması, günümüzde Doğu illerinde popülerite kazanan doğa ve kültür turizmi ve Ardahan'ın doğal ve kültürel zenginliklerinin olmasına karşın yeterli altyapı ve imkanların sunulamamış olması, Kura Nehri ve çevresinin mevcut durumunun görsel ve fiziksel olarak hakkettiği değeri alamamış olması, "Kura Nehri Yaşayan Nehir" temasıyla tasarlanacak bir projenin bölge yatırımlarına itici güç oluşturma potansiyeli projenin yapılma gereksidir.

Projenin Karşılması Hedeflenen İhtiyaçlar

- ☑ Kentsel yaşam kalitesinin artırılması, göçün ve özellikle yoğun kamu çalışanı göçünün azaltılması,
- ☑ Alanın kent bütünü içinde etkin rol olmasını ve çevresinde yeni, nitelikli odak noktalarının oluşmasının sağlanması,
- ☑ Sosyal, fiziksel ve ekonomik iyileşmenin sağlanması,
- ☑ Kış, doğa kültür turizmi potansiyellerinin ve altyapısının geliştirilmesi, tanınırlığın ve bilinirliğin artırılması, alanın turizme kazandırılması,
- ☑ Barındıracağı farklı birçok işlev aracılığıyla gün boyu ve yıl boyu aktif, canlı, yaşayan, kentsel, kamusal mekân oluşturulması,
- ☑ Farklı işlevler ile kentin gün boyu ve yıl boyu yaşayan bir kentsel odak haline gelmesi,
- ☑ Ardahan için kent kimliğinin mekânsal olarak varlık bulacağı "Land Mark" olması planlanmaktadır. Bu alanın peyzaj karakteri açısından özgün çizimlerle kentsel, kamusal kullanıma sunulması.

TRA2 Bölgesinde yer alan Ağrı, Ardahan, Iğdır ve Kars illerinde görev yapmakta olan kamu çalışanlarının bölgedeki hızlı sirkülasyonunun altında yatan nedenleri çalışanların gözünden tespit edip ortaya çıkarmak amacıyla SERKA tarafından **“TRA2 Bölgesinde Yoğun Kamu Çalışanı Göçü: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”** ne ilişkin hazırlanan Araştırma Raporunda, kamu çalışanlarının bölgede kalmak istemesinin nedeni olarak tespit edilen en önemli etkenler sosyal-kültürel aktivite eksikliğidir. Yapılan araştırmaya göre ankete katılan kamu çalışanlarının **“boş zamanlarını nasıl geçirdikleri”** sorusuna çalışanların %58’i **“boş zamanlarını evde geçirdiklerini”** söylemiştir. Bölgede görev yapan kamu çalışanları, fırsatını buldukları ilk anda bölgeyi terk ederek başka şehirlere göç etmektedirler. Bölgede ortalama çalışma süresi 3,6 yıldır. Ardahan ve diğer TRA2 Bölgesi illerinde çalışan kesimin kalmak istememesinin en önemli sebebi kent imkanlarının kısıtlı olmasıdır. Araştırma kapsamında, ankete katılanların u-kent yaşamında yetersiz buldukları arasında 3. sırada piknik alanları, 7. sırada eğlence mekanları, 8. sırada park ve bahçeler, 10. sırada çocuk oyun alanları, 11. sırada sosyal ortamlar sayılmaktadır.

“Aşağıdakileri bu şehirde yeterli buluyor musunuz?” sorusuna verilen cevaba göre Ardahan;

	Yeterli (%)	Yetersiz (%)
Hava Ulaşımı	8,0	89,2
Şehir içi Ulaşım	14,3	81,9
Sağlık İmkanları	12,2	84
Eğitim İmkanları	5,2	88,9
Spor Salonları	4,5	92
Piknik Alanları	27,9	68,3
Eğlence Mekanları	1,4	95,5
Park ve Bahçeler	3,8	93,4
Çocuk Oyun Alanları	6,3	88,9
Sosyal Ortamlar	1,4	96,9
Yüzme Havuzları	1,7	93,4
Kültürel Ortamlar	1	97,2
Sanatsal Ortamlar	0	97,2
Teknik Servis	2,4	92,7

“Tek başınıza ya da ailece dışarı çıkıp vakit geçireceğiniz yerlerle ilgili düşünceniz nedir?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; “Burada bu tür yerler pek yoktur” cevabını verenler %80,5 oranıyla TRA2 Bölgesi’ndeki 4 il arasında en yüksek il Ardahan’dır.

Yine çalışanların ve ailelerinin **“Bu şehirde olmaktan ne derece mutlusunuz”** sorusuna verilen cevaplara bakıldığında; memnuniyet oranlarının çok düşük olduğunu görmekteyiz.

Araştırmada, TRA2 Bölgesi illeri arasında, çalışanların en az memnun oldukları il Ardahan olarak görünmektedir. Çalışanlar içinde Ardahan’da bulunmaktan hiç memnun olmadığını belirtenlerin oranı yüzde 45 düzeyindedir. Eşler açısından konuya bakıldığında benzer bir tabloyla karşılaşilmektedir. Eşlerin de en az memnun oldukları il Ardahan’dır. Yine çocuklar açısından konuya bakıldığında çocuklarda Ağrı ve Ardahan en az memnun olunan yerler olarak ön plana çıkmaktadırlar.

Araştırmada ortaya çıkan bir başka olgu da ekonomik döngüye ilişkindir. Sabit gelir grubunu oluşturan kamu çalışanları, bu geliri burada harcayacak sosyal ortamların ve alışveriş merkezlerinin yeterli ölçüde bulunmayışından dolayı, çalışanların paralarının bir kısmı bölge dışına akmaktadır. Çalışanlar üzerinden bölgeye gelen kamu kaynaklarının bölgede yeterince harcanarak bölge ekonomisine katılamadığı görülmektedir.

TRA2 bölgesinde görev yapan kamu çalışanları kamu kurumlarının bölgeye verdiği hizmet alanlarını büyük ölçüde yetersiz görmektedirler. Bu bağlamda hava ulaşımı, şehir içi ulaşım, piknik alanları, sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, spor salonları, eğlence mekânları, park ve bahçeler, çocuk oyun alanları, sosyal ortamlar ve alışveriş merkezleri kamu çalışanları tarafından oldukça yetersiz görülmektedir. Hava ulaşımı ile şehir içi ulaşımı dışındaki hizmetler araştırmaya katılanların yüzde 90’ı tarafından yetersiz olarak görülmektedir. Kamu çalışanlarının bölgeden kısa süre içinde ayrılıp başka şehirlere taşınmasında doğrudan rol oynayan nedenlerin bunlar olduğu söylenebilir.

Araştırmanın **“Çözüm Önerileri”** başlıklı kısmındaki çözüm önerileri incelendiğinde ise projemizin ilgililiği bakımından şu öneriler ön plana çıkmaktadır;

1. Kamu çalışanlarının bölgeden ayrılmasına yol açan nedenlerin başında bölgedeki şehirlerde yeteri kadar sosyal tesislerin bulunmayışı gelmektedir. Bölgede sadece çalışanların değil, aynı zamanda bölgede yaşayanların da ihtiyacını giderecek nitelikte sosyal tesislerin oluşturulması büyük önem arz eder. Bu da kamu teşvikleriyle mümkün olacaktır. Özel sektörün bu tür tesisleri ortaya çıkarmasını teşvik edici politikalar geliştirmek gerekir. Bölgede cazip sosyal tesislerin oluşturulması aynı zamanda bölge turizmine de hizmet edecektir.

2. Bölgede eksiği hissedilen hususlardan biri de park ve bahçe imkanlarının yeterince bulunmayışıdır. Bu konuda belediyelere görev düşmektedir. Belediyelerin, şehirleri park ve bahçe, şehir içi ulaşım, çevre düzenlemesi gibi alanlarda atacakları adımlarla yaşanabilir yerler haline getirmeleri gerekir. Bölgedeki şehirlerin modern anlamda "kent" hüviyetine dönüşmesi belediyelerin üretecekleri çok yönlü hizmetlere bağlıdır. Bu da doğal olarak belediye imkanları ve gelirleriyle mümkün olacaktır. Bu bakımdan dezavantajlı konumlarından dolayı bölge belediyelerine daha fazla fon aktarılması sağlanmalıdır.

Ardahan İl Merkezinde, sosyal donatı ve günübirlik alanların olmayışı aynı zamanda, turizm için gerekli alt yapı eksikliği olarak da karşımıza çıkmaktadır. Gelen yerli ve yabancı turistlerin kent merkezinde zaman geçirebilecekleri, il ekonomisine girdi sağlayacak alanların yokluğu, sahip olunan turizm potansiyelinin kullanılamaması sonucunu yaratmaktadır. Projenin hayata geçmesi ile birlikte ilin ve bölgenin turizm için gerekli alt yapı eksikliğinin azaltılmasına da katkı sağlanacaktır.

1.7. Proje Alternatifleri (En az aşağıdaki dört alternatife yer verilecektir)

1.7.1. Projesiz Durum

Projesiz durumda, mevcut proje alanı atıl, güvenlik sorunu oluşturan, bakımsız ve kullanılamaz durumdadır. Bu haliyle kent merkezinde görüntü kirliliğine yol açmaktadır. Kentsel alt yapı çalışmaları yapılmadığından adeta bir **Açık hava Çöplüğü** görünümünde olan alanda, bugüne kadar Belediye tarafından yapılan yatırımlar zarar görmüştür. Aydınlatmanın ve herhangi bir düzenlemenin olmayışı alanın kontrolsüz bir biçimde kullanılmasına yol açmaktadır.

Bu haliyle, mevcut durumda, Ardahan Kalesi gibi önemli kültür varlıkları da zarar görmekte, Kura Nehri'ne atılan çöpler nedeniyle evre kirliliği oluşmaktadır.

Fizibilite raporu ile önerilen projenin yaşama geçmesiyle alanda kontrol sağlanabilecek, güvenlik soru çözülecek ve çevresel kirliliğe yol açan etkenler ortadan kaldırılabilecektir.

1.7.2. Bakım Onarım veya Tevsii Yatırımı

Belediyemizin ekonomik olanaklarının kısıtlılığı, yeterli sayıda teknik personeli bünyesinde barındırmaması nedeniyle asgari düzeyde teknik bakım-onarım müdahaleleri gerçekleştirememektedir. Belediyemizin proje alanına ilişkin gtrebildiği hizmetler mevcut temizlik personelimiz ile dönemsel evre temizliği ile sınırlı kalmaktadır.

Bu nedenle Bakım, Onarım ve Tevsii Yatırımı proje için uygun değildir.

1.7.3. En İyi İkinci Alternatif

Projenin gerçekleştirileceği alana ilişkin Fizibilite Etüt alışması kapsamında GZFT Analizi yapılmıştır. Buna göre Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler değerlendirilmiştir.

Projenin uygulanabileceği alan olarak 2. Alternatif, Aziziye Kışlası'nı da içine alan, Belediyeye ait Eski Mezbaha binasının bulunduğu alanda rekreasyon uygulama projesinin gerçekleştirilmesidir. Ancak bu alanın Millet Bahçesi olarak tahsisinin yapılmış olması nedeniyle; diğer kurumların projeleri ile çakışma olmaması ve kamu kaynaklarının tasarruflu kullanılması amacıyla; projenin bu alanda geliştirilmemesine karar verilmiştir.

1.7.4. En İyi Alternatif (Tercih edilen alternatif)

Projenin gerçekleştirileceği alana ilişkin Fizibilite Etüt Çalışması kapsamında GZFT Analizi yapılmıştır. Buna göre Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler değerlendirilmiştir. Değerlendirme kapsamında proje alanı en iyi alternatif olarak değerlendirilmiştir. Seçilen en iyi alternatifin GZFT Analizine göre gerekçeleri şu şekilde sıralanmıştır:

- ☑ Proje Alanında, kültürel ve tarihi odak oluşturabilecek Ardahan Kalesi Arkeolojik Sit Alanının varlığı,
- ☑ Proje alanının doğal karakteristik özelliğinin bozulmamış olması, flora ve fauna zenginliği,
- ☑ Proje alanının kent merkezinde olması ve farklı yönlerde erişim imkanı,
- ☑ Alanın ticaret ve kamusal alanlara yakınlığı,
- ☑ Fiziki özelliklerinin güzelliği,
- ☑ Proje Alanında yerleşme alanı içerisinde kentsel tasarıma potansiyel oluşturabilecek tanımsız, boş alanların bulunması,
- ☑ Proje bütününde mavi yeşil koridor oluşturulabilmesi,
- ☑ Proje alanının fiziki altyapısının turizme yönelik kullanımlar yoluyla ekonomik canlan- ma açısından gelişebilirlik olanakları.

1.8. Teknoloji ve Tasarım

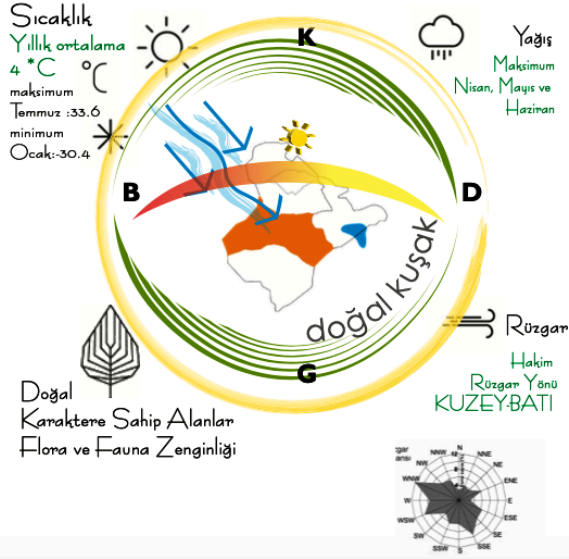
Hazırlanan uygulama projesinin Genel Konsepti “Yaşayan Nehir Kura” temasına uygun olarak belirlenmiştir.

Genel Konsept

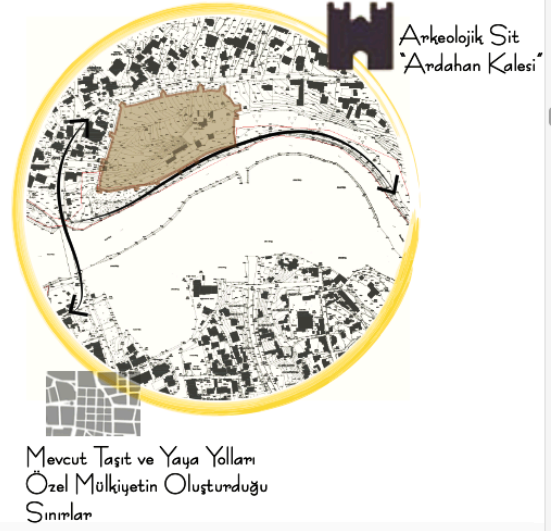

Proje Tasarımına İlişkin yapılan analiz çalışmalarında; "Tasarımı Sınırlayan Doğal Unsurlar" ve "Tasarımı Sınırlayan Yapay Unsurlar" tespit edilerek; fizibiliteye esas uygulama projesi bu etkenler göz önünden bulundurularak tasarlanmıştır.

Tasarımı Sınırlayan Doğal Unsurlar

Tasarımı Sınırlayan Yapay Unsurlar

Proje Tasarımında;

1. Kura Nehri ve Çevresi Bağlamında Çevresel İlişki belirlenmiştir.
2. Tasarımı Sınırlayan Doğal ve Yapay Unsurlar tespit edilmiştir.
3. Ulaşım ve Erişilebilirlik kararları alınmıştır.
4. Mekansal Gelişim Stratejileri belirlenmiştir.
5. Dünyada benzer iyi uygulama örnekleri analiz edilmiştir.
6. Tasarım yaklaşımları oluşturulmuştur.
7. Genel Tasarım Kriterleri belirlenmiştir.
8. Tasarım ilkeleri tespit edilmiştir.
9. Peyzaj ve Bitkilendirmeye ilişkin Tasarım Kodları belirlenmiştir.
10. Proje kapsamında Müdahale Bölgeleri tespit edilmiştir.

(Bkz. EKLER- Uygulama Projesi ve Tasarım Kitapçığı)

2. YER SEÇİMİ VE ARAZİ MALİYETİ

Ardahan ilinde, ilin sosyal, tarihi ve kültürel değerler merkezi olan Ardahan Kalesi, Kura Nehri ve Aziziye Kışlası alanında yapılacak rekreasyon projesi kapsamında, Ardahan Kalesinin altından Kura Nehri boyunca Dere Boyu Sokağı kadar olan toplam 42.569,71 m² alan; yaşayan vadi temalarının, bütüncül kullanım kararlarının belirlenmesi, bütüncül rekreasyon projesinin tasarımının yapılması, uygulama kararı verilen peyzaj, yeşillendirme, dinlenme alanları, aydınlatma, bisiklet yolu, yaya yürüyüş uygulama projelerinin hazırlanarak; alanın turizme kazandırılması için seçilen proje alanıdır.

Proje Alanı, uygulama imar planında **Rekreasyon Alanı** olarak planlanmıştır. Rekreasyon kelime anlamı olarak “yenilenme, yeniden yaratılma ve yeniden yapılanma” anlamlarına gelmektedir. Rekreasyon alanları vatandaşların hem eğlence hem de piknik yapabilmek için kullanımına açılan sosyal alanlardır. **Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik** içerisinde yer verilen rekreasyon alanı tanımı ise şöyledir:

“Kentın açık ve yeşil alan ihtiyacı başta olmak üzere, kent içinde ve çevresinde günü birlik kullanıma yönelik ve imar planı kararı ile belirlenmiş; eğlence, dinlenme, piknik ihtiyaçlarının karşılanabileceği lokanta, gazino, kahvehane, çay bahçesi, büfe, otopark gibi kullanımlar ile, tenis, yüzme, mini golf, otokros gibi her tür sportif faaliyetlerin yer alabileceği alanlardır. Bu alanda yapılacak yapıların emsali (0,05) i, yüksekliği (6,50) metreyi geçemez.”

Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği’nde rekreasyon alanları, sosyal alt yapı alanları tanımı içinde yer almaktadır.

Kent içinde rekreasyon alanları oluşturarak, planlama çalışmalarını yapmak ve gerekli altyapı yatırımlarını yaparak, kentın açık ve yeşil alanlarının sayısını arttırmak Belediyelerin yetki ve sorumluluğundadır.

Proje alanı kamu mülkiyetindedir ve herhangi bir arazi maliyeti söz konusu değildir.

2.1. Fiziksel ve Coğrafi Özellikler

Coğrafi Konum:

Anadolu'nun Kuzeydoğusunda yer alan Ardahan kuzeyinde Gürcistan, Kuzeydoğusunda Gürcistan ve Ermenistan, Güneydoğu ve Güneyinde Kars, Güneybatısında Erzurum ve Batıda da Artvin illeri ile çevrilidir.

Ardahan Ovası; Kuzey kesiminde Yalnızçam Dağları, Güneybatıda Allahuekber dağlarının uzantıları, Kuzeydoğusunda Keldağ, Doğu tarafında Akbaba Dağı ve Güneyinde Kısır Dağı ile çevrilidir. Ardahan 1800 m. rakıma sahiptir. Ardahan ili; 6 ilçe, 226 Köy ve 10 Beldeden oluşmaktadır. Ardahan'ın İlçeleri şunlardır: Merkez, Posof, Hanak, Damal, Çıldır ve Göle'dir.

Kura Nehri kentin tam merkezinden geçmektedir ve kent merkezini ikiye bölmektedir.

Allahuekber Dağları'ndan doğan, 4 ülke kat ederek Hazar Denizi'ne dökülen ve kolları (Posof Çayı, Aras Nehri) ile Kura Havzası'nı oluşturan Kura Nehri bölge bereketinin ana kaynağıdır.

İklim:

Yörenin rakımının yüksek olması ve yüzey şekillerinin değişkenlik göstermesi dolayısıyla İl genelinde karasal iklim hakim olduğundan, kışlar uzun, sert ve kar yağışlıdır. Denizden yüksekliği 1829 m. ve karayolu ile denize uzaklığı 211 km olan İlde; yaz mevsiminde en yüksek 33,6 0C'ye kadar çıkabilen sıcaklıkların, kışın -30,4 0C 'ye kadar düştüğü görülür. İlin kuzeyinde daha çok Karadeniz ikliminin özellikleri görülür. Bu özellik bitki örtüsünde de kendini gösterir.

Kuzeyde özellikle Posof İlçesi ile Artvin'e komşu olan yörelerde ormanlık ve çalılıklar yer alırken, iç kesimlerde çayır ve meralar yaygınlık göstermektedir İl genelinde yağışlar; kışın kar, yılın diğer mevsimlerinde yağmur olmak üzere her mevsimde görülmekle birlikte en fazla yağış Nisan, Mayıs ve Haziran aylarına rastlar. Kış mevsimi genellikle ekim ayı sonlarında başlayıp, nisan ayı sonlarına kadar sürmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık 4,6 0C olarak gerçekleşmiştir. Bulutluluk ve kapalı gün sayısının fazla olması; İlde iklimin genel olarak serin geçmesinin en önemli nedenlerindendir.

Flora ve Fauna:

Havzada yöresel olarak bitki formasyonlarını zenginleştiren husus; kuvvetli bakı ve yükselti farklarının doğduğu dikey basamaklanmaya bağlı olarak iklim özelliklerinde meydana gelen değişimlerdir. Nitekim, havzada temelde yükseklik farkı bulunan platolar arasında iklim ve buna bağlı olarak da bitki topluluklarının dağılışı bakımından farklılıkları ortaya çıkmaktadır. Ardahan İlinde araştırmacıların tespit ettiği ve ilgili literatürlerde geçen yaklaşık 1500 kadar bitki türüne rastlanmış olup bunlardan bazıları; sarı çiçekli orman gülü, beyaz çiçekli orman gülü, defne, kartopu, mahlep, kadıntuzluğu, çoban püskülü, ayı üzümü, kızılçık, taşgülü, iğde, üvez, muşmula, ıhlamur, gürgen, kayacık, kuşburnu, böğürtlen, ahududu, kartopu, barut ağacı, Karaçalı, sumak, duman ağacı, Akçaağaç, kızılağaç, huş, kayın titrek kavak, dişbudak, kayın, Sarıçam, göknar, doğu ladini, boylu ardıç, katran ardıcı kokulu ardıç, meşe vb. 1.500 adet bitki türü ve bunlar arasında 25 adet endemik tür barındıran Ardahan florası, sadece bölgede bulunan Kafkas geni arılara ev sahipliği yapmaktadır.

Fauna zenginliği ve yaban hayatı doğa turizmini destekleyen en önemli öğelerden birisidir. Ardahan İli, yaban hayatı yaşama ortamı için son derece uygun bakir bir bölgedir. İlde yaban hayatı için uygun yerler oluşturan orman, çalılık, sulak alan ve kanyon gibi doğal barınak alanları bulunmaktadır. Aşağı Kafkasya Ormanlarında yaşayan Huş Tavuğu, ülkemizde de yalnızca Posof Ormanlarında yaşamaktadır. Huş Tavuğunun yaşam alanı bulunduğu Posof Ormanları; Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından Yaban Hayatı Koruma Sahası olarak ayrılmıştır.

2.2. Ekonomik ve Fiziksel Altyapı

Serhat Kalkınma Ajansı Ardahan Yatırım Destek Ofisi tarafından 2016 yılında hazırlanan "Ardahan İli Yatırım Destek ve Tanıtım Stratejisi" Belgesi'ne göre;

İktisadi Sektörlerin Dağılımı:

İlin, gayri safi katma değer payı açısından iktisadî durumu incelendiğinde TRA2 Bölgesine paralel olarak hizmet, tarım-hayvancılık ve sanayi sektörleri şeklinde sıralandığı görülmektedir. Bölge, gayri safi katma değer olarak hizmet ve sanayi sektöründe Türkiye ortalamasının altında yer alırken tarım sektöründe ise ülke ortalamasının oldukça üzerinde yer almaktadır. Son yıllarda hizmet ve sanayi sektörlerinde artışın olduğu ve tarımdaki payın ise azaldığı görülmektedir. Bunun sebebi olarak köylerden şehirlere doğru göçün devam etmesi, şehirlerde

yaşayanların sadece hizmet veya sanayi sektöründe istihdam edilebilmesi, hizmet ve sanayi sektörlerinde gelir akışının daha hızlı olması ve tarım dışı sektörlerin daha fazla mali kayıt altında olması gösterilmektedir.

İstihdam Durumu:

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2019 yılında ülkemizde işsizlik oranı % 13,7 seviyesinde gerçekleşti. 2019 yılında TRA2 Bölgesi işsizlik oranı ise % 9,8 oldu. 2018 yılı TÜİK verileri ile kıyaslandığında ülke genelinde 2019 yılında işsizlik oranının % 2,7 düzeyinde artış gösterdiği görülmektedir. TRA2 bölgesinde işsizlik oranındaki bir önceki yıla göre %4,5 oranında arttığı görülmektedir. Her ne kadar TRA2 Bölgesi, ülke genelindeki %13,7 işsizlik oranı seviyesinin altında olmasına rağmen; ülke genelindeki % 2,7'lik artış oranının TRA2 Bölgesinde %4,5 seviyesinde olduğu ve işsizlik oranının TRA2 Bölgesinde genel artışın üzerinde olduğu görülmektedir.

TRA2 Bölgesinde iktisadî faaliyetlerin istihdam açısından durumuna bakıldığında sıralamanın tarım-hayvancılık, hizmet ve sanayi şeklinde olduğu görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2019 İşgücü istatistiği verilerine göre yılı TRA2 bölgesinde istihdam edilen % 54,7'si tarım sektöründe, % 12'si sanayi sektöründe ve % 33,2'si de hizmet sektöründe çalışmaktadır. Tarım sektörün oran çok yüksek olması bölgenin bir tarım bölgesi (Ardahan için tarıma dayalı büyükbaş hayvancılık) olmasının bir sonucudur. Modern tarım uygulamalarına geçilmesi, tarımda makineleşme ile tarım istihdam oranları hızlı bir şekilde düşmektedir. Sanayi ve özellikle hizmet sektörü istihdam oranları dünyada ve ülkemizde olduğu gibi Bölgemizde de artmaktadır. Ancak tarımda istihdam kayıpları kadar sanayi ve hizmet sektöründe istihdam yaratılamadığı için il dışına ekonomik nedenlerle göç olmaktadır.

TÜİK 2019 yılı verilerine göre; İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımına bakıldığında;

		Tarım (%)	Sanayi (%)	Hizmet (%)
Bölge Kodu	Bölge Adı	2019	2019	2019
TR	Türkiye	18,2	25,3	56,5
TRA2	Ağrı, Ardahan,	54,7	12	33,2

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri

Ardahan’da Çalışanların Sektöre ve Cinsiyetine Göre Dağılımı’na bakıldığında;

Sektörler	Toplam Kadın Çalışan Sayısı	Toplam Erkek Çalışan Sayısı	Sektörün Toplam İstihdam İçindeki Çalışan
Toptan ve perakende ticaret	36	186	222
Eğitim	5	19	24
İnşaat	9	240	249
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	29	182	211
Diğer Hizmet Faaliyetleri	27	454	481
İmalat	22	124	146
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	35	102	137
Ulaştırma ve Depolama	3	32	35
Eğitim	5	19	0,7
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım	3	146	149
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	35	102	137
Mesleki,Bilimsel, Teknik Faaliyetler	0	45	45
GENEL TOPLAM	193	1.567	1.760

Kaynak: İŞKUR, Ardahan İşgücü Piyasası Araştırma Raporu, 2019 / İPA 2019

İstihdamın sektörlere dağılımı açısından Ardahan’da çalışanların önemli bir kısmı Diğer Hizmet Faaliyetleri ve İnşaat sektöründe istihdam edilmektedir. Toplam çalışanların % 41,5’u bu iki sektörde yer almaktadır. Kadın istihdamının en fazla olduğu sektör Toptan ve Perakende Ticaret sektörüdür. İl genelindeki toplam kadın çalışanların % 16,1’i Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe çalışmaktadır. ilin ekonomik yapısı incelendiğinde iç tüketimi karşılamak üzere ortaya çıktığı görülmektedir.

Toptan ve perakende ticaret sektörünü eğitim sektörü takip etmektedir. Eğitim sektöründe çalışanlarında daha ziyade devlet okullarında hizmet alım ile çalışan taşeron işçilerden oluştuğu görülmektedir. İnşaat sektörü, il ekonomisinde önemi artan diğer sektörlerdir. Bununla birlikte Türkiye genelinde olduğu gibi inşaat sektörünün dış etkenlere karşı kırılgan olduğu ve dış ticaret faktörü hariç bırakılırsa imalat dahil birçok sektörü etkilediği değerlendirilmektedir.

İşgücü Sorunları:

Ardahan'daki işletmelerin %29,3'ünün eleman temininde güçlük çektiği, aynı oranın ise Türkiye genelinde %22,8 olduğu Ardahan İşgücü Piyasası Araştırma (İPA-2019) Raporunda tespit edilmiştir. Temininde güçlük çekilen meslek gruplarına bakıldığında insan sağlığı ve sosyal hizmetler faaliyetlerinde çalışanların ilk sırada yer aldığı görülmüştür. Bunu toptan ve perakende ticaret, konaklama ve yiyecek hizmetleri sektörü takip etmektedir.

Pazara Yakınlık ve Ulaşım Maliyetlerinin Yüksekliği:

Ardahan, Türkiye'nin en kuzeydoğu ucunda yer alan bir ildir. İlde demiryolu ve havaalanı bulunmamaktadır. En yakın demiryolu ve havaalanı 90 km mesafedeki Kars ilinde bulunmaktadır. En yakın liman ise Artvin, Hopa limanı olup 180 km mesafededir. Ardahan ve Artvin karayolu ulaşım altyapısı bölünmüş yol ve tünel ihtiyaçları bulunmaktadır. Özellikle kış mevsiminde lojistik ulaşım oldukça güçtür. Batı illerinden malzeme getirirken ve bu illere malzeme götürürken yüksek nakliye bedelleri ortaya çıkmaktadır. Bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda;

- Ardahan'da veya bölgede hammaddesi bulunan ürünler,
- Komşu ülkelerden daha uygun fiyatlara alınabilen hammaddelerden elde edilen ürünler, şeklinde 2 temel unsura dayanan üretim yapısı ortaya çıkmaktadır. Bu unsurların dışında kalan üretimlerin yüksek maliyetler nedeniyle kısa ömürlü olduğu ve sürekliliğinin olmadığı görülmüştür.

Altyapı:

- İl merkezine 7 km. mesafede, 2012 yılında tamamlanan Ardahan OSB halen çeşitli altyapı eksikleri bulunmaktadır. Bunlar; yolunun düzgün olmaması, konumlandığı alanın kayalık ve kot farkı olması nedeniyle parsellerin düzleştirilmesi için yüksek maliyetleri gerektirmesi, kışın su şebekesinde donma meydana gelmesi, çevre düzenlemesi, idari bina ve sosyal tesisler, güvenlik çitleri, nizamiyesi binası bulunmaması olarak sıralanabilir.
- Şehir merkezindeki Küçük Sanayi Sitesinin de çeşitli altyapı sorunları bulunmaktadır. Mevcut iş yerleri yaklaşık 35 yıllık binalar olup, zamanın ihtiyaçlarını karşılamamaktadır. Yağmursuyu altyapısında sorunlar yaşanmaktadır.

- Tarım sektöründeki en önemli altyapı sorunu geleneksel hayvancılık işletmelerinin fiziki şartları (%2'si modern işletme), yayla yollarının fizik durumu, plansız mera kullanımı, arazilerin bölünmüşlüğü ve veraset durumlarına ilişkin sorunlardır.
- Hayvancılık işletmelerindeki fiziki koşulların insan ve hayvan sağlığına uygun olmaması hem bu mesleğin genç nesiller tarafından yadırganmasına neden olmakta hem de hayat standartlarının bozulmasına ve üretim kaybına neden olmaktadır.
- Meraların plansız kullanılması meraların bozulmasına ve üretim kaybına neden olmaktadır.
- Turizm sektöründeki nitelikli tesis sayısının az olması (8 adet Turizm İşletme Belgeli konaklama tesisi bulunmaktadır), hizmet sunum standartlarının düşük olması ve ulusal ve uluslararası tanıtımının yetersiz olması sektörün önemli sorunlarıdır.

Ekonomik Yapı: Öncelikli Sektörler ve Üretim Durumu

Tarım ve Hayvancılık

İlin en önemli geçim kaynağını Tarım/Yem bitkisi, Arıcılık/Bal üretimi, Hayvancılık/ Et, Süt ve Süt Ürünleri, Kümesçilik/Kaz yetiştiriciliği ve ormancılık oluşturmaktadır. Ardahan ekonomisi genel olarak tarım ve özelde de hayvancılık sektörüne dayanmaktadır. İlin yüzölçümü (473,244 ha) olup, İl genelinde tarıma elverişli alan ise (84.251 ha) %18'dir. Uygun olmayan iklim şartları nedeniyle bitkisel üretim yem bitkileri dışında ki üretim sahalarında verim açısından son derece düşüktür. Ancak kalite bakımından özellikle de ekolojik bakımından oldukça iyi durumdadır. İlde yapılan bitkisel üretim ve arı ürünlerin hemen hemen tamamı ekolojiktir.

İldeki hayvancılığın mera hayvancılığı olması nedeniyle tarım alanlarının işlemeli tarımdan ziyade, mera-yayla öncesi ve sonrası doğal otlaklık olarak değerlendirilmesi şeklindedir. İlde ki arazilerin %44'ünü meralar, %18'ini tarım arazileri, %12'sini çayılar, %9'unu orman ve fundalıklar ve %17'sini de tarım dışı alanlar oluşturmaktadır.

Ardahan İli Arazi Kullanım Durumu

ARAZİ DAĞILIMI	YÜZÖLÇÜMÜ (1000 ha)	YÜZDELİK DİLİM (%)
Tarıma elverişli alan	84,3	18
Çayır alanı (özel mülkiyet)	57,7	12
Mera alanı	205,0	44
Orman ve fundalık alan	44,1	9
Tarım dışı alan	82,3	17
TOPLAM	473,4	100

Kaynak: Ardahan Tarım İl Müdürlüğü Brifing, 2016.

İldeki tarım işletmelerinin özellikleri;

- % 95'i bitkisel ve hayvansal üretimin birlikte yapıldığı işletmelerdir.
- Sektörde yer alan işletmelerin tamamına yakını küçük ölçekli, kapalı ekonomi tipi, geleneksel üretimde bulunan aile işletmeleridir.
- Büyükbaş hayvancılık işletmelerinin %50'den fazlası Merkez ve Göle ilçesinde bulunmaktadır.
- Arı yetiştiriciliği işletmelerinin %78'i Hanak, Posof ve merkez ilçede bulunmaktadır.
- Kaz yetiştiriciliği büyük oranda hayvancılık işletmeleri bünyesinde ek bir ekonomik faaliyet olarak yapılmaktadır.
- Hayvancılık işletmelerinin sadece %2' si modern işletmelerdedir.
- İşletmelerin büyük çoğunluğunun fiziksel yeterlilikleri sınırlı, geleneksel üretim metotları ile faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından 2016 yılı Ekim ayında ilan edilen havza bazlı ürün destekleme programı çerçevesinde Ardahan'da arpa, buğday, çavdar, yem bitkileri, yulaf, mısır (sadece Posof) ve kuru fasulye (sadece Posof) üretimi destekleme kapsamında yer almıştır.

Hayvancılık faaliyetleri incelendiğinde;

- Ardahan ili büyükbaş hayvan varlığı yıllar itibari 250-350 bin bandında dalgalı bir yapı göstermektedir.
- Arı koloni sayısı devamlı bir artış gösterse de il potansiyelinin altında kalmaktadır.
- Ardahan ili mera varlığı ve bitki çeşitliliği 100-120 bin adet arı kolonisi potansiyeli barındırmaktadır.
- Ardahan, Kaz varlığında Kars'tan sonra ikinci sırada gelmektedir. Ülkemiz kaz varlığının %16'sını bulundurmakta ve bu alanda da önemli potansiyeli bulunmaktadır.
- Ardahan'da üretilen tarımsal ürünler(Arpa, buğday, korunga, fiği, patates, kuru fasulye, vb.) öz tüketim ve hayvansal yem ihtiyacını olarak tüketilmektedir.
- Hayvansal üretim olarak belli başlı ürünler, süt, kaşar, kırmızı et, bal ve kaz eti oluşturmaktadır.
- Yılda yaklaşık 110 bin baş büyükbaş ve 20 bin baş küçükbaş hayvan il dışına sevk edilerek burada kurbanlık ve/veya doğrudan kesime verilmektedir.
- Üretilen hayvansal ürünlerin 2015 yılındaki ekonomik değeri yaklaşık olarak 970 milyon TL'dir.
- Mevcut Hayvan Varlığının ırk dağılımı incelendiğinde büyükbaş ve küçükbaşta çeşitlilik göstermektedir. Büyükbaş hayvan varlığında %90 oranında ile uyum sağlamış simental ve 6 Adet montofon melezi bulunmaktadır.
- Arı yetiştiriciliğinde Ardahan Artvin ili ile birlikte Kafkas Arı ırkının gen merkezidir. Arı kolonilerinin tamamına yakını Kafkas ırkıdır.

Turizm

Ardahan ilinin en önemli turizm varlıklarını doğal değerler oluşturmaktadır. Çıldır Gölü ve Türkiye ile Gürcistan arasında sınır konumunda bulunan Aktaş gölü temel turistik değerleri oluşturmaktadır. Ayrıca, Ardahan ili bütününde ilerleyen ve Gürcistan'ı geçtikten sonra Azerbaycan'da denize dökülen Kura nehri boyunca sıralanan kaleler, kuleler ve doğası birlikte uygun yürüyüş, bisiklet, araçlı safari güzergâhları oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra, Şeytan Kalesi

grup turistler için oldukça ilginç bir mola noktasını oluşturmaktadır. Genelde yaylalardan oluşan İl coğrafyasında geleneksel yaylacılık devam etmektedir. Ayrıca, iklimin ve toprak faktörlerinin olumlu katkısıyla bitki çeşitliliğinin zengin olduğu yaylalar, görüntü güzelliği bakımından dikkat çekmektedir. İlde birçok bölgede yayla turizmine uygun geçici yerleşim alanlarının da bulunduğu yaylalar mevcut olup, Bülbülhan Yaylası yayla turizmi açısından dikkat çekmektedir.

Ekolojik turizm açısından Kura Nehri ve bazı yan kolları olan çayların oluşturduğu kanyonlarda, flora ve fauna çeşitliliği bakımından değişik ekosistemleri barındırmaktadır. Bu özellikleri ile araştırmacıların ve ilgili turistlerin dikkatini çekecek bakir ortamlar ve doğal güzellikler oluşturmaktadır.

Enerji

Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi, TANAP, projesinin amacı, Azerbaycan'ın Hazar Denizi'ndeki Şah Deniz 2 Gaz Sahası ve Hazar Denizi'nin güneyindeki diğer sahalarda üretilen doğal gazın öncelikle Türkiye'ye, ardından Avrupa'ya taşınmasıdır. TANAP, Güney Kafkasya Boru Hattı (SCP) ve Trans-Adriyatik Boru Hattı (TAP) ile birleşerek Güney Doğal Gaz Koridorunu oluşturmaktadır.

TANAP, Türkiye Gürcistan sınırında Arda- han ili Posof ilçesi Türkgözü köyünden baş- layarak Ardahan, Kars, Erzurum, Erzincan, Bayburt, Gümüşhane, Giresun, Sivas, Yozgat, Kırşehir, Kırıkkale, Ankara, Eskişehir, Bilecik, Kütahya, Bursa, Balıkesir, Çanakkale, Tekirdağ ve Edirne olmak üzere 20 ilden geçecek ve Yunanistan sınırında Edir- ne'nin İpsala ilçesinde son bulacaktır. Bu noktadan, Avrupa ülkelerine doğal gaz aktaracak olan TAP Doğal Gaz Boru Hattı'na bağlanacaktır.

Dış Ticaret:

Ardahan, dış ticaret fazlası veren iller arasında yer almakla birlikte toplam dış ticaret hacmi olarak TÜİK 2020 Ocak ayı İllere Göre Dış Ticaret verileri İllere Göre İhracat Genel Ticaret Sisteminde 75. sıradadır. Toplam ticaret hacmi 287.000 dolardır. Ardahan'ın ihracatının %82'si Gürcistan'a yapılmaktadır.

Ardahan'ın Dış Ticareti-2020 (İlk 3 Ay/ bin / milyon dolar)

	İhracat	İthalat	Toplam
Ardahan	138.101	149.166	287.267
TRA2	9.047.852	12.622.579	22.151.000
Türkiye	180.871.000	210.347.000	391.218.000

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri Dinamik Sorgulama Sonuçları.

Ardahan'ın ihracat yapısı incelendiğinde imalat sanayi ve madencilik ve taş ocaklığı ürün gruplarından oluştuğu anlaşılmaktadır. İmalat sanayide alt ürün gruplarına bakıldığında çimento, kireç, alçı, tarım ve orman makineleri, sabun, deterjan, temizlik, kozmetik malzemeleri, madencilik ve taş ocaklığı alt ürün grubunda ise tuz görülmektedir. İhraç edilen ürünleri hepsi Ardahan dışında üretilen mallardır.

İlin en önemli dış ticaret ortağı Gürcistan ülkesidir. Gürcistan'ın yanında Azerbaycan, Libya ve İran gibi ülkelere de küçük miktarlarda ihracat gerçekleştirmiştir. Gürcistan ve Azerbaycan'a yapılan ihracat toplam ihracatın %89'unu oluşturmaktadır. İlin dış ticaret yapısı komşu ülkelerin taleplerine karşı oldukça duyarlıdır. İhraç ürünleri genellikle düşük teknoloji ve ikamesi kolay ürünlerdir. İlde toptan ve perakende ticaret faaliyetleri iç pazarlar sınırlıdır. Sınır ticareti kapsamında Gürcistan ile gümrüksüz ticaret yapabilmektedir fakat sunulan ürünler daha çok tarımsal ürünler olması ve bunların da Gürcistan tarafından talep edilmemesi nedeniyle ihracatı yapılamamaktadır. Bunun yanında ithalatına izin verilen ürün grupları için de Türkiye'de bol ve uygun fiyata bulunduğu dönemler ile örtüşmesi olarak açıklanabilmektedir.

Teşvik ve Yatırım Olanakları:

- ✓ Finans kuruluşları Doğu ve Güneydoğu'daki yatırımcıların faaliyetlerini riskli gördükleri için kredi sırasında yüksek oranlarda teminat istemektedirler.
- ✓ Hizmet ve sanayi sektörlerine yönelik KOSGEB destek sunmaktadır.
- ✓ Tarımsal destekler alanında Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK)'nın teşvikleri vardır.
- ✓ Kalkınma Ajansı ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın sunduğu destekler (DAP, Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı vb.) Ardahan için önemli fırsatlar sunmaktadır.

Ardahan'ın Dış Ticaretin Sektörlere Göre Dağılımı (ISIC Rev 3 Sınıflaması, 2019, Bin Dolar ve %)

	İhracat (Dolar)	TOPLAM
Tarım	-	-
Madencilik ve Taşocakçılığı	338.653	338.653
İmalat Sanayi	1.553.973	1.553.973
TOPLAM		1.892.626

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri Dinamik Sorgulama Sonuçları (2019)

Ardahan'ın Ürün Grubu Bazlı Dış Ticaret-2019

	İhracat (Dolar)	TOPLAM
Tuz	338.653	338.653
Sabun, deterjan, Kozmetik Ürünleri	13.832	13.832
Çimento, Kireç, Alçı	1.233.961	1.233.961
Kağıt ve Mukavva Ürünleri	35.010	35.010
Tarım ve Orman Makineleri	67.277	67.277
Motorlu Kara Taşıtları ve Motorları	72.250	72.250
Diğer Hammadde ve Ürünler	131.643	131.643
TOPLAM	1.892.626	1.892.626

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri Dinamik Sorgulama Sonuçları (2019)

2.3. Sosyal Altyapı ve Sosyal Etkiler

2.3.1. Sosyal ve Kültürel Yapı:

3.000 yıllık bir geçmişe sahip olan Ardahan; Urartu Krallığı'nın hakimiyeti daha sonraları Kıpçaklar, İskitleri, Persler, Ermenileri, Gürcüler, Selçuklular, Ruslar, Atabekler, Osmanlılar gibi birçok medeniyetlerin hakimiyetine girmiş ve bir çok medeniyete ev sahipliği yapmış olan coğrafyayı, kale-kule, tabya, kilise, cami, yazıt, sivil mimari örnekleri gibi kültürel öğeleri barındırmaktadır.

Ayrıca Alevi-Türkmen, Kürt, Ahıska, Terekeme kültürlerinin de yaşandığı coğrafya dünden bugüne hoşgörü ve inanç çeşitliliğini sürdürmektedir.

Nüfusun %63'ünün kırdaki yaşadığı il, köy ve kasabalarda tarım ve hayvancılıkla uğraşan nüfusun yanında halen kentte kırsal yaşam kültürünü devam ettiren bir sosyala yapıya da sahiptir.

TRA2 Bölgesi, Türkiye genelinde il ve bölge bazında gerçekleştirilen sosyo-ekonomik endekslerde son sıralarda yer almaktadır.

Bölgenin bu endekslerde son sıralarda yer almasına yol açan etkenlerden en önemlisi bölgenin sosyal ve kültürel imkanlara yeterince sahip olmamasıdır. TÜİK 2015 yılında Türkiye de ilk kez İller bazında **Yaşam Endeksi Araştırması**'nda İllerin yaşam kalitesi açısından sıralamasında; Kars 70., Iğdır 72., Ardahan 74. ve Ağrı 79. sırada yer almaktadır. Sosyal imkanlar açısından ise Ağrı 72., **Ardahan 73.**, Kars 74., Iğdır ise 77. Sırada bulunmaktadır. **Ardahan'da sosyal hayatından memnun olanların il nüfusuna oranı 43,4 tür.** İlde yaşayan halkın yarısından fazlası sosyal hayatın yokluğundan şikayetçi durumdadır.

Bu durum ilde ve bölgede yaşanan göç olgusunu tetikleyen ana etkenler arasında yer almaktadır. TÜİK 2019 göç verilerine göre bir önceki yıla göre 1.588 kişi azalmıştır. Serhat Kalkınma Ajansının yapmış olduğu **Kadın ve Gençlik Araştırmasında** da ortaya çıkan kadınların ve gençlerin dışa göç etme isteklerinin nedenleri arasında bölgedeki eğlence dinlence alanlarının azlığı olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırmada Ardahan İlinden göç etmek isteyen kadınların oranı % 61,2 iken, Gençlik araştırmasında bu sonuç % 49,3 olmuştur.

Bölgenin kırsal nüfusa sahip olması şehirleşme oranını Türkiye'nin gerisinde kalmasına neden olmaktadır. TÜİK 2019 yılı nüfus verilerine göre İl merkezinin

toplam nüfusu 22.707 olup; bu nüfusun 11.047'sini kadındır. Toplam nüfusun 16.274 kişi (% 15.04'ünü 15-24 yaş arası genç nüfus oluşturmaktadır.

Proje ile oluşturulacak olan alan Kura Nehrinin ve Ardahan Kalesinin çehresini değiştirecek olup, İlin Artvin Şavşat girişinden cazibeli ve mekansal planlamaları yapılmış sosyal donatı alanlarınca zengin şehirleşme oranı yüksek bir şehir ile karşılaşılmasını sağlayacaktır. Bir bölgenin gelişmişlik seviyesini etkileyen şehirleşme oranı Türkiye'de % 64.90 iken bölgenin şehirleşme oranı % 44.61 Ardahan İlinde ise bu rakam % 29.7 dir. Bölgenin başlıca sorunlarından biri de TRA2 Bölgesi yüksek bir turizm potansiyeline sahip olmasına rağmen söz konusu potansiyel geçmişten günümüze yeterince değerlendirilememiştir. Bu durumun başlıca nedenleri arasında Bölgenin tanınırlığının az olması ve olumsuz güvenlik algısının bulunması gösterilebilir.

Ayrıca, Bölgedeki insan kaynakları sorunları, işletme kapasitelerinin düşük olması, turizm destinasyonlarına ulaşımın yetersiz olması ve altyapı eksiklikleri gibi sorunlar da Bölgeye gelen turist sayısını olumsuz yönde etkileyen faktörler arasında yer aldığı TRA2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Kalkınma Planında belirtilmektedir. Projemiz ile İlin tarihi koridoru ve Kura Nehri boyunca gerçekleştirilecek olan peyzaj, yeşillendirme, aydınlatma ve sosyal ve sportif aktivite alanları şehrin cazibesi arttırarak, ilin turizm sektöründe tanınırlığının ve ili ziyaret eden turist sayısının artmasını sağlayarak turizm sektöründeki alt yapı eksikliğin giderilmesine katkı sunacaktır.

2.3.2. Demografik Yapı:

İl nüfusu, 1965 yılına kadar istikrarlı bir artış göstermiştir. 1975 yılına kadar nüfus artışında sayısal artma devam etmektedir, ancak artış hızında düşüş görülmektedir. 1975 yılından sonra nüfus ve nüfus artış hızında sürekli bir düşüş görülmektedir. Ardahan İlinde tarım ekonomisinin hakim olması nedeniyle nüfusun, halen % 61'i kırsal kesimde % 39'i ise İl ve ilçe merkezlerinde yaşamaktadır.

2019 yılında İlin nüfusu 98.907 merkez Nüfus 42.226 olup, nüfusun artış hızı (%1,87'dir. Bu nüfusun 51.593'ü (% 52) erkek, 47.314 (% 48) ise kadındır. İliden büyük şehirlere sürekli göç verilmekte olup göç olayı, daha çok çalışabilir nüfus oranında yaşanmaktadır. İlin nüfus yoğunluğu ise 19/ km2 'dir.

Ardahan İlinde göçlerin tamamı sadece ekonomik sebeplerden kaynaklanmayıp, bunun yanında bölgedeki iklimin yanı sıra eğitim, sağlık ve ulaşım gibi sosyal hizmetlerin yetersizliği de rol oynamıştır.

2.3.3. İstihdam Durumu:

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2019 yılında ülkemizde işsizlik oranı % 13,7 seviyesinde gerçekleşti. 2019 yılında TRA2 Bölgesi işsizlik oranı ise % 9,8 oldu. 2018 yılı TÜİK verileri ile kıyaslandığında ülke genelinde 2019 yılında işsizlik oranının % 2,7 düzeyinde artış gösterdiği görülmektedir. TRA2 bölgesinde işsizlik oranındaki bir önceki yıla göre %4,5 oranında arttığı görülmektedir. Her ne kadar TRA2 Bölgesi, ülke genelindeki %13,7 işsizlik oranı seviyesinin altında olmasına rağmen; ülke genelindeki % 2,7'lik artış oranının TRA2 Bölgesinde %4,5 seviyesinde olduğu ve işsizlik oranının TRA2 Bölgesinde genel artışın üzerinde olduğu görülmektedir.

TRA2 Bölgesinde iktisadî faaliyetlerin istihdam açısından durumuna bakıldığında sıralamanın tarım-hayvancılık, hizmet ve sanayi şeklinde olduğu görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2016 İşgücü istatistiği verilerine göre yılı TRA2 bölgesinde istihdam edilen % 55,5'i tarım sektöründe, % 26,8'i sanayi sektöründe ve % 53,7'si de hizmet sektöründe çalışmaktadır. Tarım sektörün oran çok yüksek olması bölgenin bir tarım bölgesi (Ardahan için tarıma dayalı büyükbaş hayvancılık) olmasının bir sonucudur. Modern tarım uygulamalarına geçilmesi, tarımda makineleşme ile tarım istihdam oranları hızlı bir şekilde düşmektedir. Sanayi ve özellikle hizmet sektörü istihdam oranları dünyada ve ülkemizde olduğu gibi Bölgemizde de artmaktadır. Ancak tarımda istihdam kayıpları kadar sanayi ve hizmet sektöründe istihdam yaratılamadığı için il dışına ekonomik nedenlerle göç olmaktadır.

2.3.4. Yatırımın Bölge Üzerinde Oluşturacağı Sosyal Etkiler:

- ☒ Kentsel yaşam kalitesinin artırılması, göçün ve özellikle yoğun kamu çalışanı göçünün azaltılmasına katkı sağlanacaktır.
- ☒ Alanın kent bütünü içinde etkin rol olmasını ve çevresinde yeni, nitelikli odak noktalarının oluşması sağlanacaktır.
- ☒ Sosyal, fiziksel ve ekonomik iyileşmenin sağlanmasına katkı sunulacaktır.
- ☒ Barındıracağı farklı birçok işlev aracılığıyla gün boyu ve yıl boyu aktif, canlı, yaşayan, kentsel, kamusal sosyal mekân oluşturulacaktır.
- ☒ Farklı işlevler ile kentin gün boyu ve yıl boyu yaşayan bir kentsel odak haline gelmesi,
- ☒ Ardahan için kent kimliğinin mekânsal olarak varlık bulacağı "Land Mark" olmasına katkı sağlanacaktır.
- ☒ Kent merkezinde yeni bir buluşma ve sosyalleşme mekânı yaratılacaktır.
- ☒ Ardahan halkının günübirlik ihtiyaçlarını sağlayabileceği yeni bir kentsel alan oluşturulacaktır.
- ☒ Kadınların ve gençlerin güvenle vakit geçirebilecekleri sosyal alanlar oluşturulacaktır.
- ☒ Kent içinde sosyal imkanlara erişime katkı sağlanacaktır.
- ☒ Engellilerin sosyal yaşama güvenle katılabildikleri yeni bir alan oluşturulacaktır.
- ☒ Kentsel belleğin oluşumuna ve kentlilik bilincinin güçlendirilmesine katkı sağlanacaktır.
- ☒ Kentin tarihi ve kültürel değerleri görünür kılınarak, sosyal yaşama entegre edilecektir.
- ☒ Bölgenin yaşanabilirlik endeksinde iyileşme sağlanacaktır.

2.4. Çevresel Etkiler

TRA2 2014-2023 Bölge Kalkınma Planı 2. Gelişme Eksenı, Çevresel Sürdürülebilirlik başlığı altında belirtilen, Yaşam Kalitesinin Arttırılması ve Sürdürülebilir olmasının en temel unsurlarından birisi; çevresel niteliklerin korunması ve devamlılığının sağlanmasıdır.

Kentsel yerleşimlerde sosyal ve teknik donatı alanlarının oluşturulması, dezavantajlı gruplara daha nitelikli yaşam standartlarının sağlanması hedeflendiği belirtilmektedir.

Ardahan'ın en önemli tarihsel ve kültürel eserlerinin bulunduğu Kura Nehri kıyısı proje alanının bakımsız ve atıl durumda olması nedeniyle, kent merkezinde çevre ve görüntü kirliliği oluşmaktadır. Proje alanın seçiminde, çevresel kirliliğin giderilmesi, Kura Nehir yatağında evsel atıklar nedeniyle yaşanan kirliliğin önlenmesi etkin rol oynamıştır. Yerel yönetim tarafından gerekli alt yapı yatırımlarının yapılması ile proje alanında çevresel kontrol sağlanabilecektir.

2.5. Alternatifler, Yer Seçimi ve Arazi Maliyeti (Kamulaştırma Bedeli Dâhil)

Kent merkezinden geçen Kura Nehri ve çevresi, proje hazırlık ve fikir aşamasında 3 Bölgeye ayrılarak, ele alınmıştır.

1. **Bölge:** Stadyumdan Tarihi Çelik Köprü Arasındaki Bölge
2. **Bölge:** Tarihi Çelik Köprü İle Dere Boyu Sokak Arasındaki Bölge (Ardahan Kalesi, Aziziye Kışlası'nın da bulunduğu alan).
3. **Bölge:** Tarihi Çelik Köprü'den Artvin Şavşat Yolu Güzergahındaki Bölge.

Belirlenen bu bölgelerden proje alanı olarak 2. Bölge tercih edilmiştir. 2. Bölgenin seçilmesindeki en önemli neden; bu bölgeye bugüne kadar hiçbir yatırımın yapılmamış olması ve alanın taşıdığı kültürel-tarihsel ve sosyal potansiyellerine rağmen tamamen atıl ve bakımsız durumda olmasıdır.

Ardahan Belediyesi tarafından geçmiş yıllarda 1. ve 3. Bölgeyi kapsayan bir park düzenleme çalışması yapılmış; bu çalışma kapsamında çimlendirme, kamelya ve bank gibi kent mobilyaları yerleştirilmiş, yürüyüş yolları düzenlenmiştir. Bu iki alanda sosyal tesis olarak hizmet veren iki ticari işletmenin de bulunması, bu

bölgeler sosyal ve gündelik faaliyetler için mevcut durumda, bazı eksikliklere rağmen, kullanılabilir.

Ancak proje alanı olarak seçilen bölge, Ardahan halkı tarafından kullanılamamakta, çevresel kirliliğe ve görüntü kirliliğine yol açmaktadır. Proje alanı bu haliyle güvenlik olanaklarından da yoksundur.

Projenin yer seçiminden dolayı herhangi bir arazi maliyeti ve kamulaştırma bedeli bulunmamaktadır.

3. TALEP TAHMİNİ VE KAPASİTE SEÇİMİ

Fizibilite Etüt Çalışması yapılan "Kura Nehri Yaşam Vadisi Projesi" ticari olarak kar amacı güden bir proje değil, kamusal ve sosyal faydayı hedefleyen bir kentsel alt yapı projesidir.

3.1. Varsayımlar

- ▶ Kura Nehri çevresinin Büyük Kentsel Yeşil Alan/Bölge Parkı olarak 1/100.000 ölçekli planlarda kabul edilmiş haliyle korunması, plan değişikliği yapılmaması öngörülmüştür.
- ▶ Ardahan İli Doğa Turizmi Master Planı (2013-2023'nda belirtilen Ardahan İli sürdürülebilir doğa turizmi stratejileri gelişmek eksenlerine proje ile katkı sağlanması öngörülmektedir.
- ▶ SERKA tarafından yayınlanan "Ardahan Yürüyüş Parkurları" rota önerilerinden biri olan Kura Nehri çevresinin yeni bir parkur olarak hizmete girmesi öngörülmektedir.
- ▶ Günöbirlük Alan olarak belirlene Kura Nehri çevresinin, turizm sektörü açısından potansiyel olarak değerlendirilmesi öngörülmektedir.
- ▶ Bölgeye tur düzenleyen acentaların, projenin uygulanmasından sonra Ardahan'ı tur rotalarına almaları öngörülmektedir.
- ▶ Ziyaretçilerin kent içerisinde tutan sistemin oluşturulması öngörülmektedir.
- ▶ Askeri Alan iken Millet Bahçesi olarak tahsisi gerçekleştirilen Aziziye Kışlası'nın da hükümetin yatırım programına alınması öngörülmüştür.
- ▶ Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2019 yılı Birim Fiyat pozlarına göre hazırlanan uygulama projesinde artış olmaması öngörülmektedir.
- ▶ KDV Oranı %18 olarak hesaplanmıştır.
- ▶ Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğünün 2019 Ocak - Haziran Ayları arası Turizm İstatistiksel verilerine göre Ardahan'da konaklayan toplam 28.288 ziyaretçinin kalış sürelerinin 2,53 ortalama kalış süresinin arttırılması öngörülmektedir.

3.2. Talep Tahmin Yöntemi

Fizibilite Etüd Raporu kapsamında, projeye ve uygulama alanına ilişkin arazinin özellikleri, taşkın alan sınırları, yapılaşmaya uygun olmayan alanlar göz önünde bulundurularak hazırlanmış, TRA2 Bölge Planı ve SERKA Araştırma Raporlarında belirlenen öncelikler uygulama projesinin içeriğini ve tasarımını belirlemiştir. Turist rehberleri, şehir plancıları, kentsel strateji uzmanları ve mimarlar ile yapılan yüz

yüze görüşmeler ve saha ziyaretleri sonucu Kra Nehri'nin kent ile bütünleşme ve kullanım kararları irdelenmiştir.

İl Tarım Müdürlüğü uzmanları ve peyzaj mimarları ile yapılan görüşmeler sonucunda coğrafya ve iklim özelliklerine uygun ağaç ve bitkilerin seçimi yapılmıştır.

3.3. Talep Analizi

Yapılan görüşmeler, Bölge Planının öncelikleri ve araştırma sonuçları değerlendirilerek ihtiyaç tespitleri yapılmış ve uygulama projesi hazırlanmıştır. Projenin uygulanmasından sonra kentle bütünleşme sürecinin tamamlanması için Alabalık deresi ile proje alanını birbirine bağlayacak 2. Etap projelerin 2022 yılına kadar tamamlanması öngörülmüştür.

Bitkilendirme ve ağaçlandırma için mevsimsel ekim-dikim takvimi, dikilecek ağaçların cinsi ve özellikleri belirlenmiştir. Bu bilgiler ve analizler ışığında en az fire verecek şekilde ekim-dikim faaliyetlerinin yönetilmesine karar verilmiştir.

3.4. Talep Tahmin Sonuçları

- ☒ Proje alanının doğal karakteristik özelliğinin bozulmamış olması, flora ve fauna zenginliği korunacaktır.
- ☒ Proje alanına farklı yönlerde erişim imkanı sağlanacaktır.
- ☒ Proje bütününde yeşil koridor oluşturulacaktır.
- ☒ Proje alanının fiziki altyapısının turizme yönelik kullanımlar yoluyla ekonomik canlanma açısından gelişebilirlik olanakları yaratılacaktır.

3.5. Kapasite Seçimi

Rekreasyon düzenlenme çalışmaları kapsamında Ardahan İli yeşil alan oranında ve toplam dikili ağaç sayısında artış sağlanacaktır.

Kent mobilyalarının proje sahasına yerleştirilmesi ile birlikte Kura Nehri çevresinde zaman geçiren, gününbirlik ihtiyaçlarını bu alanda karşılayan kişi sayısında gözle görünür bir oranda artış sağlanacaktır.

İlk iki yılın sonunda alandaki mevcut yatırımın artan talep karşısında yetersiz kalması durumunda yeni ihtiyaçlara uygun olarak proje geliştirilecektir.

Projenin uygulanmasından sonra yeme, içme mekanlarına olan ihtiyaç da yaşanacak talebin miktarına bağlı olarak Belediye tarafından alanda bu tür mekanlar yaratılacaktır.

Kapasite Seçimine esas turizm verileri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Ardahan'a Gelen Yabancı Ziyaretçilerin Sınır Kapılarına Bağlı Olduğu İllere ve Taşıt Araçlarına Göre Dağılımı (2019 Ocak - Haziran)

Sınır Kapıları	Vasıta	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Toplam
Çıldır-Aktaş	Kara	3.805	4.945	5.875	6.793	6.024	7.767	35.209
Posof-Türközü	Kara	2.442	2.738	3.667	5.599	5.573	7.835	27.854
		6.247	7.683	9.542	12.392	11.597	15.602	63.063

Kaynak: Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü 2019 Yılı Turizm İstatistikleri.

Ardahan İlçelere Göre Turizm İşletmeli Konaklama Tesislerinde Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranlarının Dağılımı, 2019.

İLÇE	TESİSE GELİŞ SAYISI		
	Yabancı	Yerli	Toplam
POSOF	920	3.854	4.774
MERKEZ	1.008	21.935	22.943
DAMAL	-	571	571
TOPLAM	1.928	26.360	28.288

İLÇE	GECELEME SAYISI		
	Yabancı	Yerli	Toplam
POSOF	2.150	13.070	15.220
MERKEZ	1.628	52.837	54.465
DAMAL	-	1.827	1.827
TOPLAM	3.778	67.734	71.512

Ardahan İlçelere Göre Turizm İşletmeli Konaklama Tesislerinde Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranlarının Dağılımı, 2019.

İLÇE	ORTALAMA KALIŞ SÜRESİ		
	Yabancı	Yerli	Toplam
POSOĞ	2,34	3,39	3,19
MERKEZ	1.62	2,41	2,37
DAMAL	0,00	3,20	3,20
TOPLAM	1,96	2,57	2,53

İLÇE	DOLULUK ORANI		
	Yabancı	Yerli	Toplam
POSOĞ	4,82	29,28	34,09
MERKEZ	1.17	38,12	39,30
DAMAL	0,00	39,04	39,04
TOPLAM	2,01	36,04	38,05

Kaynak: Kùltür Ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü 2019 Yılı Ocak - Haziran Ayları Turizm İstatistikleri.

4. YATIRIM TUTARI

Sabit sermaye yatırımı, işletme sermayesi ve toplam yatırım tutarının yer aldığı bölümdür.

4.1. Sabit Sermaye Yatırım Tutarı

NO	SABİT YATIRIM TABLOSU	TUTARI (TL)
1	Etüd Giderleri	0,00
2	Mühendislik ve Proje Giderleri	0,00
3	Lisans-Patent-Know How vb. Teknoloji Ödemeleri	0,00
4	Arazi Bedeli	0,00
5	Arazi Düzenlemesi	0,00
6	Hazırlık Yapıları	0,00
7	İnşaat İşleri Giderleri	807.255,00
8	Ulaştırma Tesislerine İlişkin Harcamalar	0,00
9	Ana Tesis Makina ve Donanım Giderleri	0,00
10	Yardımcı İşletmeler Makina ve Donanım Giderleri	474.550,00
11	Taşıma ve Sigorta Gideri	0,00
12	İthalat ve Gümrükleme Gideri	0,00
13	Montaj Giderleri	0,00
14	Taşıt Araçları	0,00
15	Genel Giderler	0,00
16	İşletmeye Alma Giderleri	0,00
17	Beklenmeyen Giderler	0,00
18	Yatırım Dönemi Fazileri	0,00
	TOPLAM SABİT YATIRIM TUTARI	1.281.805 TL

4.2. Arazi Bedeli/Kamulaştırma Bedeli

Kamulaştırma yapılmayacağından, kamulaştırma ve arazi bedeli ödenmeyecektir.

4.3. İşletme Sermayesi

Yatırımın mal veya hizmet üretebilmesi için gerekli personel ve diğer giderler Ardahan Belediyesi'nin öz kaynakları ile karşılanacaktır.

Yatırım kamu yararı taşıyan ve 5393 Belediye Kanunu gereğince Belediyelerin üretmesi zorunlu hizmetler kapsamında kaldığından, Ardahan Belediyesi hizmet ağı içinde, kendi öz kaynakları ile karşılanacak ve sürüdürlecektir.

Projenin bu aşamasında herhangi bir gelir getirici faaliyete ve işletmeye yer verilmeyecektir.

4.4. Toplam Yatırım Tutarı ve Yıllara Dağılımı

Tablo 1. Toplam Yatırım Tutarı ve Yıllara Dağılımı Tablosu

Yıllar	1. Yıl		2.. Yıl		TOPLAM
Harcama Kalemleri	İç Para	Dış Para	İç Para	Dış Para	
A.Arsa Bedeli	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
B.Sabit Tesis Yatırımı	120.451,25	605.441,25	200.000	355.912,5	1.281.805
1.Etüd ve Proje	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2.Teknik Yardım ve Lisans	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3.İnşaat İşleri	120.451,25	605.441,25	0,00	0,00	725.892,5
4.Makine ve Donanım	0,00	0,00	200.000	355.912,5	555.912,5
5.Taşıma ve Sigorta	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
6.İthalat ve Gümrükleme	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
7.Montaj Giderleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
8.Genel Giderler	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
9.Taşıt ve Demirbaşlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
10.İşletmeye Alma Giderleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
11.Beklenmeyen Giderler	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Sabit Yatırım Tutarı (A+B)	120.451,25	605.441,25	0,00	0,00	1.281.805
C.İşletme Sermayesi İhtiyacı	0,00	0,00	0,00	0,00	
Toplam Yatırım Tutarı (A+B+C)	120.451,25	605.441,25	200.000	355.912,5	1.281.805

5. PROJENİN FİNANSMANI VE FİNANSAL ANALİZ

5.1. Finansman Öngörüsü

Ardahan Belediyesi tarafından gerçekleştirilecek "Kura Nehri Yaşam Vadisi Rekreatyon Alanı Projesi"nin finansmanının; 961.353,75 TL.'lik kısmının Serhat Kalkınma Ajansı hibe desteği ile kalan kısmının ise Belediyenin öz kaynaklar ile karşılanması öngörülmektedir. Bunun dışında projenin fonlanması için dış kaynaklardan kredi kullanılmayacaktır.

5.2. Finansman İhtiyacı ve Kaynakları

Tablo 2. Finansman İhtiyacı ve Kaynakları Tablosu

Yıllar	1. Yıl		2.. Yıl		TOPLAM
<i>FİNANSMAN İHTİYACI</i>	İç Para	Dış Para	İç Para	Dış Para	
Sabit Tesis Yatırımı	120.451,25	605.441,25	200.000	355.912,5	1.281.805
Finansman Giderleri	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Sabit Yatırım Toplamı	120.451,25	605.441,25	200.000	355.912,5	1.281.805
İşletme Sermayesi Yatırımı	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
TOPLAM FİNANSMAN İHTİYACI	120.451,25	605.441,25	200.000	355.912,5	1.281.805
<i>FİNANSMAN KAYNAKLARI</i>	120.451,25	605.441,25	200.000	355.912,5	1.281.805
Öz Kaynaklar	120.451,25	0,00	200.000	0,00	320.451,25
Yabancı Kaynaklar	0,00	605.441,25	0,00	355.912,5	961.353,750
TOPLAM FİNANSMAN KAYNAKLARI	120.451,25	605.441,25	200.000	355.912,5	1.281.805

5.3. Finansman Koşulları ve Sermaye Maliyeti

Projenin Serhat Kalkınma Ajansı'nın Küçük Ölçekli Mali Destek Programı kapsamında desteklenmesi öngörülmektedir. Kalkınma Ajansı'nın hibe desteği dışında kalan kısmın başvuru sahibi ve proje yürütücüsü T.C. Ardahan Belediyesi tarafından eş finansman olarak sağlanması planlanmaktadır. Ajans tarafından projeye sağlanacak destek, hibe olup geri ödemesizdir. Ajans desteği dışında kalan tutar için ihtiyaç duyulan yatırım miktarı Belediye öz kaynakları ile sağlanacaktır. Dolayısıyla projenin finansmanı tamamen hibe ve öz kaynak ile sağlanacağından paranın zaman değeri dışında sermaye maliyeti bulunmamaktadır.

5.4. Finansman Tablosu ve Finansal Oranlar Analizi

Yıllar	Yatırım Dönemi	
<i>FİNANSMAN İHTİYACI</i>	İç Para	Dış Para
Sabit Tesis Yatırımı	320.451,25	961.353,75
Finansman Giderleri	0,00	0,00
Sabit Yatırım Toplamı	320.451,25	961.353,75
TOPLAM FİNANSMAN İHTİYACI	320.451,25	961.353,75
<i>FİNANSMAN KAYNAKLARI</i>		
Öz Kaynaklar	320.451,25	0,00
Yabancı Kaynaklar	0,00	961.353,750
TOPLAM FİNANSMAN KAYNAKLARI	320.451,25	961.353,75
GENEL TOPLAM	1.281.805	

Likidite Oranları :

$$\text{Cari Oran} = \text{Dönen Varlıklar} / \text{Kısa Vadeli Borçlar} = \\ 26.006.605,63 \text{ TL} / 27.534.260,94 \text{ TL} = 0,94$$

$$\text{Asit Test Oranı (Çabuk Oran)} = (\text{Dönen Varlıklar} - \text{Stoklar}) / \text{Kısa Vadeli} \\ \text{Borçlar} = 26.006.605,63 \text{ TL} - 252.938,40 / 27.534.260,94 = 0,93$$

Kaldıraç Oranları :

$$\text{Borç - Toplam Varlıklar Oranı} = \text{Toplam Borç} / \text{Toplam Varlıklar} = \\ 37.447.893,02 / 42.347.141,19 = 0,88$$

$$\text{Finansman Oranı} = \text{Öz Kaynaklar} / \text{Toplam Borçlar} = \\ 6.758.616,31 / 37.447.893,02 = 0,18$$

Faaliyet Oranları :

$$\text{Alacakların Devir Hızı} = \text{Kredili Satışlar (ya da Net Satışlar)} / \text{Ortalama Ticari} \\ \text{Alacaklar} = 979.487,75 / 17.843.662,95 = 0,05 \\ \text{Stok Devir Hızı} = \text{Satışların Maliyeti} / \text{Ortalama Stoklar}$$

6. TİCARİ ANALİZ

Projenin gerçekleşmesi ile üretilecek ve yatırımcı kuruluşa gelir oluşturacak mal/hizmetin ticari olarak satışı söz konusu olmadığından bu bölüm boş bırakılmıştır.

7. EKONOMİK ANALİZ

Fizibilite Etüdü yapılan proje kamu yararı niteliği taşıyan; bu nedenle de ticari olmayan bir kamu yatırımı niteliğindedir.

7.1. Ekonomik Analiz İle İlgili Temel Varsayımlar

Bu bölüm, projenin kamu yararı taşıyan bir alt yapı hizmet projesi olması nedeniyle boş bırakılmıştır.

7.2. Ekonomik Faydalar ve Maliyetler

Bu bölüm, projenin kamu yararı taşıyan bir alt yapı hizmet projesi olması nedeniyle boş bırakılmıştır.

7.3. Ekonomik Fayda Maliyet Analizi (Ekonomik NBD, Ekonomik İKO)

Bu bölüm, projenin kamu yararı taşıyan bir alt yapı hizmet projesi olması nedeniyle boş bırakılmıştır.

7.4. Maliyet Etkinlik Analizi

Ardahan İli'ne ilişkin GZFT Analizi'nde belirtilen Zayıf Yönler ve Tehditler'de sıralanan mevcut durum nedeniyle dışarıdan yatırım yapılmamaktadır. Yatırımcılar için avantajlı illerden biri olmayan Ardahan'ın gelişmişlik düzeyini arttırmak için devlet destekli hibelerin kamu kurumları tarafından kullanımı yoluyla alt yapı ve üst yapı yatırımları hayata geçmektedir.

Fizibilitesi yapılan proje de kamu eliyle yapılan bir üst yapı projesi niteliği taşımaktadır. Bu nedenle fayda analizleri sosyal düzeyde yapılmış, kentin gelişimi açısından uzun vadeli ekonomik sonuçlar yaratması beklenmektedir. Sosyal yaşam kalitesinin artırılması ile uzun vadede nüfus göçünün önüne geçilmesi, kentin cazibesinin artırılması sayesinde gelen yerli ve yabancı turist sayısında artışın

sağlanması hedeflenmektedir. Projenin içeriği ve türü nedeniyle bu aşamada beklenen faydaların rakamsallaştırılması ve parasallaştırılması mümkün değildir.

7.5. Diğer Ekonomik Analiz Ölçütleri

Türkiye Cumhuriyeti 11. Kalkınma Planında öngörülen ulusal ekonomik büyüme hedeflerinin bölgesel düzeyde arttırılmasını ve mikro düzeyde beklenen hedeflerin gerçekleştirilmesine katkı sunmayı amaçlayan proje ile yaşam kalitesinin arttırılması, altyapı ve üstyapıda iyileşmenin sağlanması, istihdamın ve ekonomik faaliyetlerde çeşitliliğin arttırılması hedeflenmektedir.

Yapılan yatırımın kısa sürede hedefler bakımından kısa sürede geri dönüş sağlaması beklenmektedir. Çünkü Ardahan'da turizme yönelik gerekli yatırımların yapılmamış olması nedeniyle, Kars'ta yaşanan turizm hareketliliğinin Ardahan'a yansımadağı görülmektedir. Ardahan'ın bölgeye gelen yoğunluklu olarak iç turizme dayanan turizm gelirlerinden faydalanabilmesi için, kent merkezinde cazibe noktalarının oluşturulması gerekmektedir. Turizm acentelerinin Ardahan'ı tur programlarına alması için alternatif turizm odaklarının önerilmesi gerekmektedir. Kura Nehri yaşayan Vadi Projesi, turizm acentelerinin tur programlarına alabileceği yeni bir turizm destinasyonu alternatifi olacaktır. Aynı zamanda turizm alanında yatırım yapacak yatırımcılar için de Kura Nehri ve çevresi yeni bir potansiyel yatırım bölgesi olacaktır.

Böylece proje ile Ardahan'ın turizm gelirlerinin arttırılması ve bölgeye yatırımcıların çekilmesi için gerekli ön çalışma yapılmış olacaktır.

Projenin hedefleri bakımından turizm gelirlerinde yaşanan artış ve Ardahan İli'ni tur programlarına alan turizm acentelerinin sayısındaki artış önemli göstergelerden biri olacaktır.

Sosyo-ekonomik gelişme göstergelerinden biri de kadın ve gençlerin istihdama katılımlarındaki artış olacaktır. İle yapılacak yeni turizm yatırımları, yeme-içme sektöründe talep artışı ve gelen turistlerin alışveriş yapma eğilimleri; yeni iş alanlarını gündeme getirecek ve ticarileşen ürün sayısında artışın olmasını sağlayacaktır. Turizm ve ekonomik faaliyetlerde yaşanacak hareketlilik öncelikli olarak kadınların ve gençlerin istihdamına katkı sağlayarak üretim süreçlerine dahil olmalarını destekleyecektir.

Proje ile birlikte;

- Ardahan, TRA2 Bölgesi'ndeki iller arasında önemli bir turizm destinasyonu haline gelecek,
- Yeni istihdam olanakları gündeme gelecek,
- Yeni iş fikirleri ve ticarileşen ürün sayısında artış sağlanacak,
- Yöresel ürünlerin tanınırlığı, satışı ve pazarlanmasında nitelik artacak,
- İlin ekonomik gelişimine ve büyümesine katkı sağlanacak,
- Ardahan İli'nin sahip olduğu tarihi-kültürel ve yerel değerlerin tanınırlığına ve markalaşmasına katkı sağlanacak,
- Kadın ve gençlerin ekonomik yaşama katılımlarını sağlayacak yeni yatırımların gündeme gelmesi sağlanacak,
- Mevcut işletmelerin kapasitelerini geliştirmeleri ve AR-GE çalışmalarına daha fazla yatırım yapmalarını destekleyecek,
- Sosyal ve kültürel faaliyetlerin sayısında artış ve çeşitlilik sağlanacaktır.

8. RİSK ANALİZİ

8.1. Duyarlılık Analizi

Projenin uygulanması aşamasında, inşaat yapım işleri ve malzeme alımlarında ekonomik ve finansal fayda maliyet göstergelerine etki edebilecek bazı temel parametrelerin farklı değerler alması halinde analizlerde ve göstergelerde ne tür değişiklikler oluşacağı araştırılmıştır. Analiz sonuçlarının bu parametrelere olan duyarlılığı değerlendirilmiştir.

Projenin risk analizinde yapım işlerinde ve malzeme alımlarında birim fiyatlarda yaşanabilecek artışın kritik değişken olarak belirleyici olduğu tespit edilmiştir. Buna göre 4 farklı senaryoda duyarlılık analizi yapılmıştır:

1. *Senaryo - İnşaat Malzeme Giderleri projede öngörülenden %10 daha düşük olacaktır.*
2. *Senaryo - İnşaat Malzeme Giderleri projede öngörülenden %10 daha yüksek olacaktır.*
3. *Senaryo - Mal Alım Giderleri projede öngörülenden %10 daha düşük olacaktır.*
4. *Senaryo - Mal Alım Giderleri projede öngörülenden %10 daha yüksek olacaktır.*

Yukarıdaki senaryoda; birim fiyatlarda düşüş olması durumunda, giderde aynı oranda pozitif yönde bir değişmeye (giderlerin azalması) neden olacağından projenin sonuçlarını pozitif yönde etkilemektedir. Birim fiyatlarda yükselme olması durumunda projenin sonuçlarının giderlere çok daha duyarlı olacaktır. Birim fiyatlarda yaşanabilecek olası artış durumunda, 2 alternatif çözüm belirlenmiştir.

1. *Çözüm- Projenin uygulanmasında iş eksiltmesine gidilmesi,*
2. *Çözüm- Belediyenin öz kaynakları ile aradaki birim fiyat farkından kaynaklanacak gider artışının karşılanmasıdır.*

8.2. Proje İle İlgili Riskler ve Etkiler

Projenin temel riskleri ulaşım ve erişilebilirlik konusundaki riskler olarak tanımlanmıştır:

- Kura nehrinin iki yakası arasında yaşanan yaya erişimi güçlüğü,
- Proje alanının taşıt geçişine kapatılması durumunda yeni otopark alanı ihtiyacı.

8.3. Temel Risklerle İlgili Risk Azaltma Tedbirleri

Yaya erişim güçlüğü'nün çözümü için yeni bir yaya köprüsünün inşasına ihtiyaç vardır.

Projenin uygulanacağı alan mevcut durumda yoğun kullanılmamaktadır. Ancak projenin uygulanmasından sonra rekreasyon alanına ziyaretçi yoğunluğunda artış yaşanacaktır. Alanın güvenliği ve uygulama projesinde alınan kullanım kararları gereği taşıt trafiğine kapatılması gerekmektedir. Bu durumda ulaşılabilirliğin sağlanabilmesi için Belediye tarafından yeni otopark alanları belirlenecektir.

9. ÇEVRESEL ANALİZ

9.1. Çevresel Etkilerin Ön Değerlendirmesi

Fizibilite raporu hazırlanan proje, Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin EK-1 *Çevresel Etki Değerlendirilmesi Uygulanacak Projeler* ve EK-2'de listesinde yer alıp çevresel etki değerlendirmesi gereklidir kararı verilen faaliyetlerden değildir.

Yapılacak projenin çevreye sağlayacağı pozitif katkı nedeniyle ve projenin içeriği itibarıyla "*Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Gerekli Değildir*" kararının alınmasında hiçbir sakınca yoktur.

Projenin uygulanması ile Kura Nehri havzasının sürdürülebilirliğine ve koruma-kullanma dengesinin sağlanmasına katkı sağlanacaktır. Mevcut durumda bakımsız ve çöplerin atıldığı alan, projenin uygulanması ile kontrol edilebilir, bakım onarımı düzenli yapılan bir alan haline gelecektir.

9.2. Çevresel Riskler ve Azaltma Tedbirleri

Projenin çevreye vereceği olumsuz herhangi bir etki bulunmamaktadır.

10. SOSYAL ANALİZ

10.1. Projenin Sosyal Etkileri

Proje ile;

- ☒ Kentsel yaşam kalitesinin arttırılmasına katkı sağlanacaktır.
- ☒ Göçün ve özellikle yoğun kamu çalışanı göçünün azaltılmasına katkı sağlanacaktır.
- ☒ Kura Nehri çevresinin, kent bütünü içinde etkin rol olmasını ve yeni, nitelikli sosyal-kamusal odak noktalarının oluşmasına katkı sağlanacaktır.
- ☒ Barındıracağı farklı birçok işlev aracılığıyla gün boyu ve yıl boyu aktif, canlı, yaşayan, kentsel mekân oluşturulacaktır.
- ☒ Kent merkezinde yeni bir buluşma ve sosyalleşme mekânı yaratılacaktır.
- ☒ Kent içinde sosyal imkanlara erişime katkı sağlanacaktır.
- ☒ Kentsel belleğin oluşumuna ve kentlilik bilincinin güçlendirilmesine katkı sağlanacaktır.
- ☒ Kentin tarihi ve kültürel değerleri görünür kılınarak, sosyal yaşama entegre edilecektir.
- ☒ Bölgenin yaşanabilirlik endeksinde iyileşme sağlanacaktır.

10.2. Projenin Toplumsal Gruplara Etkisi

- ☒ Kadınların ve gençlerin güvenle vakit geçirebilecekleri sosyal alanlar oluşturulacaktır.
- ☒ Engellilerin sosyal yaşama güvenle katılabildikleri yeni bir alan oluşturulacaktır.
- ☒ Çocukların aileleri ile birlikte spor ve sosyal aktiviteler gerçekleştirebileceği güvenli yeşil alan ve etkinlik alanı oluşturulacaktır.

- ☑ Yaşlıların vakitlerini geçirebileceği, yürüyüş yapabileceği yeni bir kentsel dinlenme mekanı oluşturulacaktır.
- ☑
- ☑ Ardahan'da üniversite eğitimi için bulunan öğrencilerin en önemli sorunu olan boş zamanlarını geçirebilecekleri sosyal alan sorununun çözümüne katkı sağlanacaktır.

10.3. Bölgesel Düzeydeki Etkisi

Kura Nehri Yaşam Projesi Fizibilite Raporu, Ardahan İli'nde yerel - kentsel ve çevresel düzeyde kalkınmayı destekleyecek bir proje olarak, **TRA2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı**'nda belirtilen bölgesel kalkınma hedeflerine uyumlu olarak ve ulusal kalkınmaya sağlanacak katkı boyutuyla da ele alınmıştır.

Kura Nehri çevresinin Büyük Kentsel Yeşil Alan/Bölge Parkı olarak planlanması, kentsel hizmet merkezinin bu alanla ilişkilendirilmesi, 1/100.000 ölçekli planlarda kabul edilmiştir. Projenin hayata geçmesi ile onaylı üst ölçekli planın hayata geçmesine katkı sağlanacaktır.

Ardahan Kura Nehri, aynı zamanda, üst ölçekli planlarda Çıldır Gölü ve Akçakale Doğruyol Köyleri civarı, Sarıkamış, Ani Harabeleri ile birlikte "Günöbirlik Alan" olarak belirlenmiştir. Günöbirlik Alan, turizm sektörü açısından potansiyel oluşturabilecek kültürel ve doğal güzelliklerin yer aldığı bölgelerde, baraj kenarlarında yapılması planlanan rekreatif (piknik ve eğlence) alanlardır. "Bölgenin Kış, Doğa ve Kültür Turizminden Elde Ettiği Ekonomik Değerin Ülke Ekonomisi İçerisindeki Payının Arttırılması" olarak tanımlanan Stratejik Amaç 6 kapsamında tanımlanan hedeflerden; "Turizm Sektörü Altyapısal Eksikliklerinin Giderilmesi" (Hedef 6.1), "Bölgenin Kış, Doğa ve Kültür Turizmi Varlıklarının Bilinirliğinin ve Cazibesinin Arttırılması" (Hedef 6.2), "Bölgeyi Ziyaret Eden Yerli ve Yabancı Turist Sayısının Arttırılması" (Hedef 6.4) hedefleri ile örtüşmektedir.

"Kadınlar ve Gençlerin Yaşam Şartlarını İyileştirme" başlıklı Stratejik Amaç 8 kapsamında tanımlanan hedeflerden; "Kadınların, Gençlerin ve Çocukların Toplumsal Hayata Aktif Katılımının Arttırılması" (Hedef 8.1) hedefinin Eylem 8.1.3'te tanımlanan; "Çocuklara yönelik faaliyetlerin yapılacağı sosyal donatı alanlarının oluşturulması ve buna yönelik faaliyetlerin yapılması" eylemine de katkı sağlanmaktadır.

Bölge Planı'nda tanımlanan **Öncelikli Gelişme Eksenlerinden "Çevresel Sürdürülebilirlik" (Gelişme Eksen 2.)** ile Fizibilite Raporu'nda tanımlanan proje, **Çevresel TRA2 Bölgesi Sürdürülebilirlik Hedeflerine** katkı sağlayacaktır.

Bölge Planında; *"Yaşam kalitesinin artırılması ve sürdürülebilir olmasının en temel unsurlarından birisi çevresel niteliklerin korunması ve devamlılığının sağlanmasıdır. Bu çerçevede, plan döneminde TRA2 Bölgesi bütününde, doğanın sürdürülebilir çevre ve kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamak amacıyla akarsu havzalarının korunması, kentsel ve kırsal altyapının iyileştirilmesi, kentsel yerleşimlerde sosyal ve teknik donatı alanlarının oluşturulması, dezavantajlı gruplara daha nitelikli yaşam standartlarının sağlanması"* hedeflenmektedir. Fizibilite Raporu çalışması yapılan *"Kura Nehri Yaşam Vadisi Projesi"* bu hedefe uygun olarak yaşam kalitesinin artırılmasına ve sürdürülebilir olmasına katkı sağlayacaktır.

Yine **Çevresel Sürdürülebilirlik Gelişme Eksen 2.1.1.** başlığı altında yer alan önceliklerden *"Kentsel Altyapının İyileştirilmesi"* (**Öncelik 2.1.1.**), başlığı altında; *"Altyapı, çevre ve güvenlik gibi alanlara ilişkin problemler işgücü ve üretim maliyetlerini artırarak TRA2 kentlerinin rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir. ... hizmet kalitesinin yükseltilmesi ve sürekliliğinin sağlanması yönünde önlemler gerekmekte olup mekânsal gelişmede amaç; coğrafi koşulları, kent-kır ayrımını, tarihi, kültürel ve çevresel değerleri, insan ve toplum ihtiyaçlarını dikkate alan, ortak kullanım alanlarına daha fazla imkân sağlayan, üst standartlarda yaşanabilir mekânlar ve çekim merkezleri ortaya çıkaran bir sistem geliştirmektir. Kentsel gelişmenin etkili bir biçimde yönlendirilebilmesi amacıyla yeni yerleşimlerin ihtiyaca göre planlanması sağlanacak; altyapı ve ulaşım maliyetlerini azaltacak şekilde yayılımı ve kademeli yapılaşması desteklenecektir."* denilmektedir. *"Kura Nehri Yaşam Projesi"* bu öncelik tanımına uygun olarak; Ardahan'ın coğrafi zenginliği olan Kura Nehri'ni tarihsel - kültürel ve çevresel değerleri ile bir bütün olarak ele almakta ve mekânsal bir tasarım önerisi sunmaktadır.

Proje aynı zamanda; *"Kentsel alanlardaki teknik altyapı (yol, su, kanalizasyon, elektrik vs.) eksiklikleri giderilmesi"* (**Tedbir 2.1.2.**) tedbiri ile de uyumludur. Bu başlık altında tedbirin hedefleri; *"Kentsel altyapının iyileştirilmesi ile ekonomik canlılığı ve rekabet gücünü, yerel kalkınmayı ve toplumsal gelişmeyi"*

destekleyecek üretim, hizmet ve yaşam alanları oluşturulması, altyapı darboğazlarına çözüm üreten uygulamaların hayata geçirilmesi ve yaşanabilirlik seviyesinin artırılması; hedeflenmektedir. Bu çerçevede, bölge bütününde kentsel altyapının iyileştirilmesi ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır” şeklinde tanımlanmaktadır. Projemiz ile Ardahan İli kentsel alt yapısının iyileştirilmesi için kent merkezini ikiye ayıran Kura Nehri çevresinde örnek bir uygulama hayata geçirilecek ve kentin yaşanabilirlik seviyesinin artmasına katkı sağlanmış olacaktır.

“Kura Nehri yaşam Projesi” ile “Kent insanının sosyalleşmesini sağlamaya yönelik rekreatif/sosyal donatı alanları oluşturulacaktır.” (Tebdir 2.1.3)

TRA2 Bölge Planında, bölgenin en önemli sorunlarından biri olarak bölgedeki sosyal donatıların bölgenin ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak olması tanımlanmıştır. Bu da bölgedeki yaşam kalitesinin istenilen seviyeye ulaşmasına engel olmaktadır. Bu nedenle projemiz ile Ardahan’da yeni bir rekreatif/sosyal donatı alanının oluşturulması sağlanacaktır.

Aynı zamanda proje ile; “Engellilerin kentteki tüm hizmet ve donatılara erişiminin sağlanması” (Tebdir 2.1.6) na da katkı sunacaktır. Bölge planında, TRA2 kentlerinde yaşlılar, engelliler ve çocuklar öncelikli olmak üzere toplumun farklı kesimleri için yaşanabilirliği hedefleyen mekânsal planlama ve kentsel tasarım uygulamaları hayata geçirilmesi hedeflenmektedir.

Fizibilite Raporu’nda tanımlanan proje aynı zamanda Bölge Planı’nın önceliklerinden olan “Turizmde Bölgesel Marka Olunması” (Öncelik 4.2.) na da katkı sağlayacak niteliktedir. Bu önceliğin gerçekleştirilmesi için “Turizm alanlarının altyapısı iyileştirilmesi” (Tebdir 4.2.6) hedeflenmektedir. Ardahan İlinin sahip olduğu en önemli turizm alanlarından olan Kura Nehri Çevresinin altyapı eksiklikleri projenin uygulanması ile giderilecek, mevcut eksiklikler, misafirlerin bilgilenme ve günübirlik ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri tesisler ve donatıların yapılması yolu ile giderilecektir.

TRA2 Bölgesi 2014-2023 Planında; bölge planı hedeflerine, Onuncu Kalkınma Planı ile Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi’nin amaçlarına ulaşılabilmesi açısından önem taşıyan, temel sorunlara çözüm olabilecek, dönüşüm sürecine ve ekonomik

çeşitlilik oluşturulmasına katkıda bulunabilecek, birden fazla kurumun sorumluluk alanına giren, kurumlar arası etkin koordinasyon ve sorumluluk gerektiren kritik reform alanları için tasarlanan proje başlıklarından biri de; *“Kars Çayı, Kura ve Murat Nehirlerinin Islahının Yapılması ve Rekreasyon Alanı Haline Getirilmesi”* projesidir. Proje çevre ve turizm sektörleri içinde değerlendirilmektedir.

Kura Nehri Yaşam Projesi, **TRA2 Bölgesi 2014-2023** Planında belirtildiği gibi, temel sorunlara çözüm olabilecek, öncelikli olarak uygulanması tasarlanan ve öngörülen proje başlıkları ile örtüşmekte ve projemiz referansını doğrudan TRA2 Bölgesel Planlama belgesinden almaktadır.

11. PROJE YÖNETİMİ ve UYGULAMA PROGRAMI

11.1. Proje Yürütücüsü Kuruluş ve Teknik Kapasitesi

Belediye bünyemizde 107 tam zamanlı personel, 5 yarı zamanlı personel istihdam edilmektedir. Toplam 16 Müdürlük ile hizmet vermektedir. Tüm müdürlüklerimizde ve birimlerimizde yeterli sayıda teknik donanım, bilgisayar ve ofis malzemeleri bulunmaktadır.

BENZER PROJE TECRÜBELERİ			
PROJENİN ADI	DESTEK VEREN KURUM	TOPLAM DESTEK TUTARI (TL)	PROJEDEKİ ROLÜ
Kür Kale Rekreasyon Projesi	SERKA	1.858.416	Proje Sahibi
Işıldayan Kent Projesi	SERKA	206.000	Proje Ortağı
Ardahan Kalesi Yaşayan Kayalıklar Projesi	SERKA	479.500	Proje Ortağı
Ardahan Kent Merkezi Kentsel Gelişim Alanı, Kentsel Tasarım Projesi	SERKA	75.000	Proje Ortağı ve Yürütücüsü
Ardahan İli HES Projesi	SERKA	75.000	Proje Sahibi

11.2. Proje Organizasyonu ve Yönetim

Proje yatırım ve işletme dönemi Belediye Başkanı'nın idari kontrolünde, Proje Koordinatörü'ne bağlı olarak, Plan ve Proje Müdürlüğü ile Fen İşleri Müdürlüğü tarafından yürütülecektir. Plan ve Proje Müdürlüğü'nde 1 müdür ve 2 proje uzmanı; Fen İşleri Müdürlüğü'nde 1 müdür, 1 Makine Mühendisi, 1 İnşaat Teknikeri ve 15 adet işçi personel görev yapmaktadır. Bu iki müdürlük personeli dışında gerekli görülen durumlarda İmar ve Şehircilik Müdürlüğü bünyesinde görev yapmakta olan 3 Harita Teknikeri, 1 Şehir Plancısı, 1 Mimar ve 1 İnşaat Mühendisinden teknik destek alınacaktır.

Belediyenin mevcut personeli dışında, proje kapsamında personel istihdamı yapılmayacaktır.

11.3. Proje Uygulama Planı ve Projede Kritik Aşamalar

NO	FAALİYET ADI	FAALİYET AYLARI
1	Proje ekibinin ve proje ofisinin kurulması	1
2	İhale evraklarının hazırlanması	1, 2
3	İhalenin yapılması, sözleşmenin imzalanması, yer tesliminin yapılması	2, 3
4	Yapım İşlerine başlanması, yerinde işin kontrollüğü nün yapılması	4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15
5	Hakedişlerin düzenlenmesi	5, 7, 9, 11, 13, 15
6	Ara raporun düzenlenmesi	10
7	Rekreasyon alanının tamamlanması ve halkın hizmetine sunulması	15, 16, 17, 18
8	Tanıtım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18
9	Yeminli Mali Müşavir Mali Raporu	16, 17
10	Nihai raporun hazırlanması ve SERKA'ya sunulması	17, 18

Faaliyet planında ihalenin yapılması sürecinde isteklilerin ihaleye yeterince ilgi göstermemesi riski bulunmaktadır. Bunun için önceden potansiyel isteklilerin belirlenerek ihaleye davet edilmesi sağlanacaktır.

12. SONUÇ

12.1. Projenin Ticari ve Ekonomik Yapılabilirliği İle İlgili Sonuçlar

Toplam sabit yatırım tutarı 1.281.805 TL olan projenin finansmanının 961.353,75 TL'lik kısmı Serhat Kalkınma Ajansı tarafından, 320.451,25 TL'lik kısmı ise Ardahan Belediyesi tarafından karşılanacaktır.

12.2. Projenin Sürdürülebilirliği

Mali Boyut

Projemizin tamamlanmasının ardından oluşturulan rekreasyon alanının tüm bakım onarım ve yenileme çalışmaları Belediyemiz tarafından gerçekleştirilecektir. Belediyemiz Temizlik İşleri ve Fen İşleri Müdürlükleri personellerince alana hizmet verilecek olup, gerekli olan maddi giderler belediyemiz bütçesinden karşılanacaktır.

Kurumsal Boyut

Belediyemizin asli görevleri arasında, kentin altyapı ve üst yapı eksikliklerinin giderilmesi ve bu giderler için kaynak sağlamak, çevre düzenlemeleri, halka hizmet veren açık ve kapalı sosyal donatı alanlarının oluşturulması vb. faaliyetler yer almaktadır. Projemiz bölge halkının en büyük sorunlarından biri olan sosyal donatı alanlarının eksikliğinin giderilmesi yönünde katkı sağlayacağından bölge halkının ihtiyacına cevap vermiş olacak ve halk tarafından sahiplenilecektir. İldeki park alanlarının, çocuk oyun parklarının azlığı bisiklet ve yürüyüş yollarının olmayışı halkın alana duyacağı ilgiyi artıracak ve tercih edilen bir alan haline gelmesini sağlayacaktır.

Kalkınma ve Çevre Boyutu

TRA2 2014-2023 Bölge Kalkınma Planı 2. Gelişme Eksen, Çevresel Sürdürülebilirlik başlığı altında belirtilen Yaşam kalitesinin arttırılması ve sürdürülebilir olmasının en temel unsurlarından birisi çevresel niteliklerin korunması ve devamlılığının sağlanmasıdır. kentsel yerleşimlerde sosyal ve teknik donatı alanlarının oluşturulması, dezavantajlı gruplara daha nitelikli yaşam standartlarının sağlanması hedeflendiği belirtilmektedir. Öncelik 2.1. Kentsel

altyapının iyileştirilmesi mekansal gelişme amacıyla belirtildiği üzere; coğrafi koşulları, kent-kır ayrımını, tarihi, kültürel ve çevresel değerleri, insan ve toplum ihtiyaçlarını dikkate alan, ortak kullanım alanlarına daha fazla imkan sağlayan, üst standartlarda yaşanabilir mekanlar ve çekim merkezleri ortaya çıkaran bir sistem geliştirmesi vurgulanmaktadır. Projemiz ile oluşturulacak alan turizm sektörü açısından İlin çekim merkezi konumuna gelmesi hedeflenmektedir. Tedbir 2.1.3: Kent insanının sosyalleşmesini sağlamaya yönelik rekreatif/sosyal donatı alanları oluşturulacaktır. Bölgenin en önemli sorunlarından biri de bölgedeki sosyal donatıların bölgenin ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak olmasıdır. Bu da bölgedeki yaşam kalitesinin istenilen seviyeye ulaşmasına engel olmaktadır. Bu nedenle var olan rekreatif/sosyal donatı alanlarının iyileştirilmesi ve yeni alanların oluşturulması sağlanacaktır.

Projemiz ile Ardahan Kalesi ve Kura Nehri kıyısında oluşturulacak olan rekreasyon alanı yukarıda belirtilen öncelik ve tedbirler de belirtilen sosyal donatı alanlarının oluşturulmasına bir örnektir.

12.3. Projeye İlişkin Temel Riskler

Projenin hayata geçebilmesi için en önemli öncelik gerekli finansmanın kaynağının sağlanmasıdır. Mevcut durumda, projenin uygulanması için gerekli bütçe SERKA desteği ile sağlanmış durumdadır.

Projeye ilişkin temel risk, uygulama aşamasında inşaat ve mal alımlarında öngörülen bütçenin üzerinde maliyetlerin çıkması ya da birim fiyatlarda yükseliş yaşanmasıdır. Yaklaşık maliyet, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2020 Birim Fiyatlarına göre hazırlanmıştır. İş, açık ihale usulü ile ihaleye çıkacağından piyasadaki rekabet koşulları düşünüldüğünde daha ekonomik fiyatlara yaptırılması öngörülmektedir.

Yatırım döneminde işin ihalesine ekonomik durgunluk, döviz fiyatlarının stabil olmaması gibi nedenlerle isteklilerin yeterince ilgi göstermemesi riski bulunmaktadır. Bu riski bertaraf etmek için yeterli tecrübeye ve iş bitirme belgesine sahip firmalar tespit edilerek, ihaleye katılmaları için davet edilecektir.